

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE 108

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

1

SIJEČANJ
2016

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izšao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22
10000 Zagreb
OIB 77156514497

Preplata i informacije

Ured Hrvatskoga
planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@hps.hr
<http://www.hps.hr>

Uredništvo

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@hps.hr

Grafička priprema

Urednik d.o.o., Zagreb

Tisk

Ekološki glasnik d.o.o.
Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
Palmotićeva 27
10000 Zagreb
e-mail: caplar@hps.hr
tel.: 091/51-41-740

Urednički odbor

Darko Berljak
Vlado Božić
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Faruk Islamović
Ivan Hapač
Radovan Milčić
Krunoslav Milas
prof. dr. Željko Poljak
Robert Smolec

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Pretraživač i digitalni arhiv

Stari brojevi »Hrvatskog planinara« u PDF formatu te
tražilica s bibliografijom časopisa dostupni su na
internetskoj stranici časopisa te na DVD-u u izdanju HPS-a.

<http://www.hps.hr>

Suradnja u časopisu

Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili DVD-u, ali ne unutar Word dokumenata). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade teksta.

Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

Preplata

Godišnja preplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, mora biti upisan Vaš preplatnički broj.

**Godišnja preplata za
inozemstvo** iznosi 35 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, uz poziv na preplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka
je 15 kuna (+ poštara).

Vaš preplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na naljepnici možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se preplatiti

Zainteresirani za preplatu na časopis trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (hps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142). Preplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi preplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Preplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini preplatnicima fizičkim osobama šalje se uplatnica za preplatu, a preplatnicima pravnim osobama računi.

7 Hrvatski planinarski savez u 2015. godini

17 Nadrealni krajolici američkoga jugozapada

22 Velebitski planinarski put na zimski način!

33 Goranski izvori života

Sadržaj

Članci

- 4 Godišnje nagrade HPS-a
- 7 Hrvatski planinarski savez u 2015. godini
Darko Berljak
- 17 Nadrealni krajolici američkoga jugozapada
Ivana Eterović
- 22 Velebitski planinarski put na zimski način!
Ivan Živković
- 29 Nije lako biti vodič!
Darko Mršnik
- 31 Stožac nadomak Kleka
Miljenko Pavešić
- 33 Goranski izvori života
Klara Jasna Žagar
- 36 Speleorionjenje u izvorima Kamačnika, Kupice i Kupe
- 37 Kamešnica – dama neprocjenjive i opuštajuće ljepote
Valentina Bušić

Rubrike

- 40 **In memoriam:** Dr. Milivoj Kovačić, Vladimira Horvat, Ešref Korjenić, Ivan Horvat
- 43 **Vodići:** Nemoguća misija: spoji nespojivo

Tema broja

Hrvatski planinarski savez u 2015. godini

Naslovница

Nadomak izvora rijeke Mure u Visokim Turama u Austriji

44 **Vijesti:** Opća skupština UIAA 2015., Utemeljen Planinarski savez Bosne i Hercegovine, Susret voditelja planinarskih skupina djece i mladih na Omanovcu, Priznanja HPS-a u 2015. godini

49 **Planinarski putovi:** Planinarska obilaznica »Beži, Jankec!«

50 **Speleologija:** Skup speleologa Hrvatske 2015.

Godišnje nagrade HPS-a

U sjedištu HPS-a 21. prosinca održana je svečana Novogodišnja sjednica HPS-a. Tom prilikom podneseno je izvješće o radu u 2015. godini, prikazana projekcija o radu s djecom i mladima u HPS-u te su uručene godišnje nagrade najboljim udružama, akcijama i pojedincima u HPS-u u trinaest kategorija.

Najbolja planinarska udruga

Planinarsko društvo Opatija osim proslave 50. obljetnice doma na Poklonu, dovršilo je njegovo uređenje, uložilo sredstva za postizanje minimalno-tehničkih uvjeta za poslovanje tog objekta, skrbilo o Opatijskoj planinarskoj obilaznici, imalo primjerenu suradnju s gradom i turističkom zajednicom grada Opatije, parkom prirode Učka, a radilo je na promociji planinarstva u gradu i okolici te razvijalo suradnju sa slovenskim planinarama.

Najbolji društveni rad u planinarskoj udruzi

Nenad Jović kao predsjednik SPK »Durango«, Zagreb, osim uspješnog rada u svojoj udruzi, angažirao se na školovanju u sportskom penjanju, alpinizmu i vodičkoj djelatnosti te uzorno organizirao tri Prvenstva Hrvatske u sportskom penjanju.

Najbolje organizirana akcija

Dani hrvatskih planinara – HPD »Mosor«. Na toj akciji, Mosorom je nekoliko dana planinarilo više od 700 sudionika iz 62 planinarske udruge iz Hrvatske te Bosne i Hercegovine, a taj je skup nakon više desetljeća održan na mjestu do kojeg nije moguće doći vozilima što je organizatoru stvorilo složene logističke poteškoće koje su prevladali na najbolji mogući način.

Pohod Tragom prvog izleta HPD-a – HPD »Japetić«. Tom primjereno organiziranom akcijom, ali i ostalim sadržajima u Samoborskom gorju zaključeno je obilježavanje 140 godina hrvatskog planinarstva. Sudjelovalo je više od 1.000 planinara iz 89 društava iz HPS-a i tri iz Slovenije, a podijeljeno je 511 prigodnih značaka tog pohoda.

Najbolji dužnosnik

Neda Turina, članica i predsjednica Nadzornog odbora koja je savjesno i odgovorno, ne izostajući s nijednog sastanka ostalih tijela Saveza u 2015. godini dala svoj puni doprinos u praćenju provedbe odluka i zakonitosti u radu i poslovanju HPS-a.

Najveći planinarski uspjeh

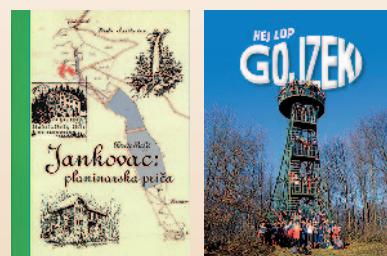
Uspon članova »HPD Željezničar«, Zagreb na Ojos del Salado, najviši svjetski vulkan i najviši vrh Čilea. Osim što su izveli zahtjevan planinarski uspon, iako je većina članova već zrelije životne dobi, planinarski boravak u Čileu iskoristili su za promociju Hrvatske i hrvatskog planinarstva u toj dalekoj zemlji, a ujedno su predavanjima i medijskom promocijom u Hrvatskoj predstavili zanimljive čileanske planine.

Najbolji rad s mladima

Riječki planinarski savez. Tijekom godine uspješno su organizirali planinarski rad s djecom u dječjim vrtićima i školama te kroz angažman i suradnju više riječkih planinarskih društava s Gradom Rijekom. U sklopu projekta »Rijeka – zdravi grad« izdan je mali prateći dnevnik za Malu planinarsku školu i provedeno nekoliko takvih škola za djecu iz vrtića i osnovnih škola.

HPD »MIV«, Varaždin. U svrhu poticanja broja mlađih članova, aktivirali su svoje sekcije sa izletničkim, alpinističkim, slobodno penjačkim i orijentacijskim programom u jednoj osnovnoj školi, a u drugoj organiziraju planinarske škole za podmladak te su u njoj osnovali sekciju »Čevo« koja potiče učenike, roditelje i nastavnike za odlazak u planine.

Najveći doprinos planinarskoj publicistici

Dorđe Balić, autor knjige »Jankovac – planinarska priča«. Knjiga na slikovit i moderan način predstavlja zanimljivu povijesti Jankovca, a nastala je nakon velikog truda autora u prikupljanju i obradi povijsene grade.

HPD »Željezničar«, nakladnik knjige »Hej lop Gojzeki« koja je kroz 25 zanimljivih poglavlja raznih autora zabilježila uspomene te vesele planinarske skupine djece i mlađih, inače i najbrojnije u Hrvatskoj.

Najbolja web stranica

<http://www.hpd-sisak.hr/> za kvalitetno uređene osnovne stranice od upoznavanja s planinarskim društvom, objašnjenjem zašto je lijepo planinariti i kako se postaje članom, od plana i pravilnika o organizaciji izleta do izvješća s njih, opisa planinarskog objekta i ostalih ažuriranih sadržaja.

Najbolji planinarski objekt

Planinarsko sklonište Ždrilo (PD Panj, Zagreb). U 2015. godini novo otvoreno sklonište postalo je još tijekom izgradnje i uređenja uzor dobro smještenog, urednog i funkcionalnog objekta - kako u planinarskoj javnosti, tako i u stručnoj javnosti arhitekata.

Najbolji upravljač planinarske kuće

HPD Kapela, Zagreb. U 2015. godini, osim s dva objekta u Gorskom Kotaru kojima upravlja u suradnji s drugim društvima, uspješno je skrbilo i o planinarskoj kući »Dragutin Hirtz« i skloništem »Miroslav Hirtz« na Bijelim stijenama, što predstavlja poseban izazov zbog udaljenosti od prometnice i otežane opskrbe te zbog posebnih uvjeta zaštite u strogo zaštićenom području.

Najbolji domaćin/domar planinarske kuće

HPD Klek, Ogulin. Dežurni članovitog planinarskog društva u planinarskom domu na Kleku, brinu se da dom koji je udaljen od prometnica bude redovito otvoren, opskrbljen, pristupačan i primjerenog uredan.

Najbolji vanjski suradnik

Vijeće slovenske nacionalne manjine Grada Zagreba. Već više godina u prostorijama Kulturnog prosvjetnog društva Slovenski dom u Zagrebu održavaju se najatraktivna planinarska predavanja u Hrvatskoj, koja su intenzivirana posebice u 2015. godini kada je uz višestjedni postav izložbe »Zajedno u planinama/Skupaj v gorah« gostovalo nekoliko slovenskih i hrvatskih predavača.

Posebno priznanje

Arhitekt i planinar Ivan Juretić zbog ukupnog angažmana u svim poslovima od idejnog projekta, odabira lokacije, obrade građevinskog materijala pa do rada na samom postavljanju skloništa Ždrilo.

Zoran Matić, pilot i vlasnik tvrtke »Eudora let d.o.o.« zbog izuzetnog zalaganja u složenih 17 naleta helikopterom prilikom transporta građevinskog materijala za sklonište Ždrilo.

ALAN ČAPLAR

Hrvatski planinarski savez u 2015. godini

Darko Berljak, glavni tajnik HPS-a

U Hrvatski planinarski savez udruženo je 337 udruga članica, što je najveći broj u 141 godini postojanja naše krovne udruge. Od toga je 286 planinarskih društava i klubova, 14 županijskih i gradskih planinarskih saveza, 12 stanica vodiča te Hrvatska gorska služba spašavanja i 24 stanice HGSS-a. Tijekom 2015. godine u Savezu su registrirana nova planinarska društva iz Slivna, Zadra, Splita, Zagreba (3), Karlovca i Vinkovaca te gradski planinarski savez iz Rijeke. Ukupan broj izdanih članskih markica bio je za nekoliko stotina veći nego prošle godine. Do 21. prosinca 2015. izdano je 30.804 članskih markica, a od toga 17.395 seniorskih, 8075 umirovljeničkih i 5334 markica za mladež.

Prema planu i programu izvedene su mnogo-brojne akcije u zemlji i inozemstvu. Organizacirani su veliki izleti, pohodi, susreti, škole, tečaji, radionice, seminari, natjecanja, ekspedicije, tematske konferencije, obilježavanja obljetnica, proslave te druge akcije u svim našim raznovrsnim djelatnostima.

Od saveznih akcija treba istaknuti sljedeće. Pohodom »Tragom prvog izleta HPD-a« 17. travnja u Samoborskem gorju zaključeno je obilježavanje naše visoke obljetnice – 140 godina organiziranog hrvatskog planinarstva. Sudjelovalo više od 1000 planinara iz 89 društava iz HPS-a i tri iz Slovenije, a podijeljeno je 511 prigodnih značaka.

Jedna od najznačajnijih trajnih vrijednosti uvrštenih u program obilježavanja obljetnice bila je izgradnja planinarskog skloništa na Velebitu, na prostoru gdje nadaleko nema nekog objekta, čime se na tom području bitno povećala sigurnost kretanja i boravka. Sredinom ljeta završeno je planinarsko sklonište na Ždrilu (Južni Velebit) izuzetno po svojoj estetici, usklađenosti s okolišem te njegovojo funkcionalnosti.

Tradicionalni pohod na Dinaru, najviši vrh Hrvatske, održan je 6. lipnja u organizaciji Saveza

i izvedbi Stanica planinarskih vodiča Šibenik i Lika te HPD-a Sinjal iz Kijeva, a o sigurnosti je brinula Stanica HGSS-a Šibenik. Sudjelovalo više od 200 članova iz 36 planinarskih društava, ali i mnogo ostalih izletnika.

Na Velikom Alanu na Sjevernom Velebitu od 22. do 28. lipnja organizirana je Mala planinarska škola na kojoj je sudjelovalo 29 djece, članova planinarskih društava od 9 do 12 godina starosti. Škola je, kao i prethodnih godina, bila vrlo uspješna, a osim planinarskih znanja i vještina svi polaznici i instruktori s Velebita su ponijeli vrijedne uspomene i prijateljstva.

Na prostoru uz planinarski dom Umberto Girometta na Mosoru 20. i 21. lipnja održani su Dani hrvatskih planinara. Mosorom je u ta dva dana planinarilo oko 700 sudionika iz 62 planinarske udruge iz Hrvatske te iz BiH, a treba naglasiti da je taj skup nakon više desetljeća održan na mjestu do kojeg nije moguće doći vozilima. Nimalo jednostavnu logistiku smještaja i dostavu jela i pića, organizator HPD »Mosor« iz Splita obavio je na najbolji mogući način.

Izložba »Zajedno u planinama/Skopaj v gorah« koja prikazuje bogatu i raznorodnu dugo-godišnju suradnju hrvatskih i slovenskih planinara u 2015. godini postavljena je u Sevnici (Slovenija) povodom održavanja Skupštine Planinske zveze Slovenije, zatim u Tršću, Zagrebu te u Rijeci. U sklopu izložbe u Slovenskom domu u Zagrebu naši i slovenski predavači održali su tri vrlo dobro posjećena predavanja.

U planinarskom domu »Omanovac« na Psunju 21. i 22. studenoga održan je susret voditelja planinarskih grupa djece i mladih. Ciljevi tog po prvi puta organiziranog i vrlo uspješnog susreta bili su međusobno upoznavanje i razmjena iskustava te potpora planinarskim udrugama, školama, učiteljima i vodičima u formiranju i vođenju planinarskih grupa za djecu i mlade. Sudjelovalo je više

od 50 sudionika, mahom učitelja i nastavnika te planinarskih vodiča iz svih krajeva Hrvatske.

Međunarodni dan planina, zajedno sa Slavonskim planinarskim savezom i JU Park prirode Papuk obilježen je 13. prosinca već desetim tradicionalnim izletom »Nepoznati Papuk« po trasi: Voćin - Straža - Točak. Okupilo se 320 planinara iz 30 društava, a geslo ovogodišnjeg obilježavanja bilo je »Promocija planinskih proizvoda za bolje životno okruženje«.

Početkom siječnja na Sljemenu, već deseti put, obavljeni su vrlo zahtjevni poslovi za potrebe Svjetskog skijaškog kupa (FIS) u ženskom i u muškom slalomu. Na tim natjecanjima zajedno s HGSS-om, članovi HPS-a (većinom iz SPV-a Zagreb) pripremili su nekoliko kilometara pristupnih putova za više tisuća gledatelja na vrlo zahtjevnem planinskom terenu u zimskim uvjetima i po noći, te zbrinuli sve kojima je bila potrebna pomoć ili podrška u kretanju.

Cijene članskih markica četrnaestu godinu zaredom nisu se mijenjale, a tako će ostati i u 2016. godini. Prihod od markica koristi se u cijelosti za osiguranje u slučaju nesreće u planini za svakog našeg člana, za obnovu planinarskih objekta te za rad i akcije u 13 stručnih djelatnosti na kojima je sudjelovalo oko 2000 članova naših planinarskih društava i klubova. Članskom su se markicom osim navedenog, ostvarivale povlastice od 50% popusta u cijeni noćenja u planinarskim domovima u Hrvatskoj, Sloveniji i dijelu BiH, popusti u nekim trgovinama planinarske opreme, cijenama ulaznica u nacionalne parkove Paklenica, Risnjak i Sjeverni Velebit te kupnji planinarske literature u sjedištu HPS-a.

Rad tijela HPS-a obavlja se na sjednicama Izvršnog, Glavnog i Nadzornog odbora, Suda časti i Skupštini Saveza. Izvršni odbor na svojih devet sjedница provodio je odluke Skupštine i Glavnog odbora, na temelju proračuna odlučivao o materijalno-finansijskim poslovima, koordinirao rad komisija te raspravljao o sedamdeset glavnih točaka dnevnog reda i šezdesetak podtočaka. Sve sjednice Izvršnog odbora imale su kvorum, a Nadzorni odbor, odnosno njegovi članovi, bili su nazočni svim sjednicama.

Na prvoj sjednici Glavnog odbora 28. veljače prihvaćen je finansijski izvještaj za prošlu godinu

te donesen godišnji proračun Saveza s uskladjenim veličinama prihoda i rashoda u iznosu od 2.554.933,13 kn za tekuću godinu. Od toga je 490.000,00 kn planirano za rad naših stručnih komisija. Druga sjednica Glavnog odbora, održana 9. svibnja, pripremila je prema statutarnim odredbama sve dokumente potrebne za održavanje Skupštine HPS-a, prihvatile nacrte prijedloga Strategije razvoja hrvatskog planinarstva 2015. – 2025. i novog Statuta HPS-a te donijela prepravku godišnjeg proračuna uključivši dodatnih 90.000,00 kn za obnovu objekata i 71.000,00 kn za rad sedam stručnih djelatnosti HPS-a, čime je godišnji proračun komisija povećan na 651.000,00 kn.

Skupština HPS-a održana je 13. lipnja 2015. uz sudjelovanje predstavnika 140 naših članica. Uz statutarno definirane točke dnevnog reda najvišeg tijela Saveza, podnesena su, raspravljena i prihvaćena izvješća o radu i finansijskim rezultatima u prošle četiri godine, o izvještajima Glavnog i Nadzornog odbora te Suda časti, razriješeni su dotadašnji i izabrani novi dužnosnici te članovi svih tijela HPS-a, doneseni su finansijski plan za 2016. godinu, Strategija razvoja hrvatskog planinarstva 2015. – 2025. i novi Statut HPS-a koji je 9. listopada 2015. ovjeren od Gradske uprave za opću upravu, te je donesena odluka o dodjeli četiri Povelje počasnih članova HPS-a. Od sljedeće godine temeljem novog Zakona o udružama više nije moguće postojanje Glavnog odbora kao godišnjeg tijela Skupštine, već će se Skupština održavati najmanje jednom godišnje.

S ustanovama izvan HPS-a kontaktiralo se redovito, i to s pojedinim ministarstvima, njihovim odjelima i dužnosnicima, županijskim i gradskim upravama te drugim ustanovama oko pitanja povezanih s našom djelatnošću. Najintenzivniji kontakti bili su s Ministarstvom turizma, a s Ministarstvom zaštite okoliša i prirode surađivalo se oko godišnjih dopuštenja za edukativne aktivnosti i istraživanja u speleološkim objektima. Surađivalo se s Državnim hidrometeorološkim zavodom, a nastavljeni su stalni kontakti sa svim javnim ustanovama nacionalnih parkova (Sjeverni Velebit, Risnjak i Paklenica) i parkova prirode (Medvednica, Papuk, Žumberak-Samoborsko gorje, Biokovo, Papuk, Učka i Velebit) u planinskim područjima. Sudjelovali smo na Saboru

hrvatskog sporta na Kineziološkom fakultetu povodom prijedloga novog Zakona o sportu. Naš predstavnik sudjelovao je u radu sjednica Skupština Hrvatskog olimpijskog odbora i Odbora neolimpijskih sportova. Hrvatski olimpijski odbor financirao je veći dio troškova inozemnih natjecanja za naše natjecateljske sportove, platilo je sve naše članarine (oko 9000 eura) u međunarodnim udrugama (UIAA, IFSC, ECSC), kao i plaće naših zaposlenika.

Na međunarodnom planu, u svjetskoj asocijaciji planinarskih saveza (UIAA) sudjelovalo se u radu Opće skupštine u Seulu (Južna Koreja). Kontaktiralo se i izravno surađivalo s nekoliko nacionalnih planinarskih saveza u okruženju (Club Alpino Italiano, PS BiH, Srbije, Makedonije i Crne Gore), a posebice s Planinskom zvezom Slovenije (PZS). Na Lisci u Sloveniji 11. i 12. travnja održan je redovni godišnji sastanak najviših dužnosnika oba saveza te su i dalje odličnim ocijenjeni postignuti rezultati suradnje u nizu aktivnosti dogovorenih prijašnjih godina. Uz porast prodaje planinarske literature na HPS-u, čiji je nakladnik PZS, i obrnuto, održano je i nekoliko zajedničkih sastanaka srodnih stručnih komisija oba saveza te sudjelovanje na raznim akcijama (škole, tečaji, logori, sportska natjecanja) u svojstvu aktivnih sudionika ili promatrača. Na pojedinim planinarskim dogadjajima u obje zemlje kao gosti redovno su sudjelovali visoki dužnosnici oba saveza. HPS je trenutno uključen u dva međunarodna projekta čija će realizacija početi sljedeće godine, a bit će sufinancirana iz fondova Europske unije. Na projektu »Cosmo« u suradnji s Planinskom zvezom Slovenije provodit će se program »Hut2Hut« čiji je sadržaj poboljšanje kvalitete planinarskih objekata. Projekt »Erasmus« u kojem uz HPS sudjeluju slovenski, češki i austrijski planinarski savezi, uključuje izvedbu raznih akcija nekih od naših stručnih djelatnosti. Osim toga, predstavnik HPS-a u Europskom parlamentu u Bruselu upoznao je hrvatske zastupnike o inicijativi nekoliko nacionalnih europskih planinarskih saveza oko osnivanja međuparlamentarnog odbora »Prijatelji planina« koji bi prenudio informacije nacionalnim planinarskim savezima u slučajevima donošenja novih zakona koji će sadržavati odredbe povezane s planinarskom

djelatnošću, a po potrebi ih iinicirati. Razgovaralo se i o mogućnosti sustavnije realizacije E-12 putova na hrvatskim otocima.

U natjecateljskim sportovima (sportsko penjanje i ledno penjanje) nastupale su juniorske i seniorske hrvatske reprezentacije. Hrvatski predstavnici sudjelovali su na međunarodnim prvenstvima, na svjetskom prvenstvu, svjetskim kupovima i drugim natjecanjima. U sportskom penjanju mlađe dobne kategorije postižu sve bolje rezultate i sve se češće plasiraju i u finalna natjecanja. Više desetaka natjecatelja i natjecateljica uključeno je u kategorizaciju hrvatskih sportaša, a stalno je i financiranje naših sportaša mlađih dobnih kategorija putem I. Razvojnog programa HOO-a.

Odnosi s novinskim i elektronskim medijima ostvarivali su se povodom održavanja pojedinih akcija, posebice oko završetka obilježavanja 140. obljetnice te gostovanjima u raznim emisijama koje su u cijelosti ili nekim dijelovima imali priloge o planinarstvu. Članci o našim djelatnostima objavljivani su u Večernjem, Jutarnjem i Novom listu, Slobodnoj Dalmaciji, u mnogim lokalnim novinama i raznim časopisima, ali i u vijestima, reportažama i emisijama na nacionalnim i lokalnim TV postajama te na mnogobrojnim internetskim portalima i web stranicama.

Kontakte s našim registriranim članicama obavljali su zaposlenici Saveza i članovi tijela HPS-a nizom susreta na terenu, putem prijama stranaka u Uredu u Kozarčevoj 22, telefonskim razgovorima, dopisivanjem e-poštom, objavama u časopisu »Hrvatski planinar« i preko službenih dopisa upućenih na naša društva i klubove oko aktualnih tema, objašnjenja pojedinih pitanja, obavijesti o akcijama i prijedloga za bolju suradnju. U 2015. godini predstavnici HPS-a bili su na više od stotinu događaja - osnivačkih i redovnih skupština, raznih proslava i ostalih akcija koje su organizirala planinarska društva, županijski i gradski savezi, stručne komisije, ali i druge ustanove u Hrvatskoj.

Godišnji prihod prema pokazateljima sredinom prosinca bit će nešto veći od onog u proračunu, dok su rashodi s prepravkom usvojenom na sjednici Glavnog odbora HPS-a zadržani u planiranim

Novogodišnja svečana sjednica Hrvatskog planinarskog saveza 21. prosinca 2015.

ALAN ČAPLAR

veličinama. Višegodišnjem brižnim poslovanjem i dalje postoji pričuvni kapital za naredno razdoblje u kojem HPS neće ovisiti o sve složenijim gospodarstvenim uvjetima u Hrvatskoj i povremenim finansijskim problemima (kašnjenje doznaka) u Hrvatskom olimpijskom odboru. Prihodi od članskog materijala čine oko četvrtinu ukupnih prihoda, a od tih sredstava namiruju se isključivo namjenski rashodi (uplaćeno se u cijelosti vraća onima koji su to i uplatili kroz osiguranje u slučaju nezgode i stručni rad 13 komisija HPS-a u kojem sudjeluju članovi naših planinarskih društava i klubova). Putem vrlo dobre prodaje naše planinarske literature u inozemstvu Savez ostvaruje i devizne prihode.

Ured HPS-a obavljao je sve svoje zadaće i poslove sa svoja tri profesionalna djelatnika, a u dogovoru s dužnosnicima Saveza i pročelnicima komisija, ponekad i one koje oni nisu bili u mogućnosti promptno riješiti. Ured HPS-a je članstvu, ali i

ostalim zainteresiranim iz zemlje, a sve više i iz inozemstva, pružao obavijesti o našim planinama, planinarstvu i logistici pojedinih tura, pomogao u rezervaciji smještaja i sl., brinuo se o pretplati i finansijskim poslovima izdavanja našeg časopisa, kontaktirao s raznim ustanovama i pravnim osobama izvan HPS-a, mnogobrojnim udruženim članicama u vezi članskog materijala i ostalih pitanja naše organizacije, surađivao s komisijama HPS-a te vodio vrlo uspješno vlastito poslovanje kroz planiranje, nabavu i prodaju planinarske literature, ugovaranje najamnina i sponsorstva te obavljanje ostalih poslova kako bi se ne računajući naplaćene članske markice osiguralo još 75 % ukupnih prihoda.

Časopis »Hrvatski planinar« izlazio je redovno s ažurnim vodenjem evidencije pretplatnika. Ne povećavajući cijenu pretplate časopis već četvrtu godinu ima povećan broj stranica, odnosno svi brojevi imaju format nekadašnjeg dvobroja

»Hrvatskog planinara«. Naklada se kreće ovisno o dijelu godine oko 1600 primjeraka, uz određeni broj besplatnih i primjerka za razmjenu. Troškovi izdavanja časopisa potpuno su uravnoteženi s prikupljenim pretplatama i prodajom oglasnog prostora.

Raspon raznovrsnih djelatnosti Hrvatskog planinarskog saveza ostvaruje se kroz rad 13 komisija. Ukupno su u zemlji i inozemstvu prema programskim zahtjevima temeljenim na proračunu HPS-a izvele preko 350 akcija (prosječno jednu dnevno), ekspedicija, pohoda, susreta, škola, tečajeva, seminara, vježbi, predavanja, radionica i natjecanja na kojima godišnje sudjeluje velik broj naših članova. Na taj način znatan dio članstva svoj boravak u planinskoj prirodi ne provodi samo rekreativno i sportski, već ga volonterskim angažiranjem osmišljava i provodi kao stručnu i društveno korisnu djelatnost. Sažet opis rada komisija HPS-a u 2015. godini je sljedeći:

Planinarski putovi. Održana su četiri tečaja za markaciste za područja 13 županija - u Vignju na Pelješcu, na Ravnoj gori u Hrvatskom zagorju, u Tuku i na Jankovcu - koje je uspješno završilo 154 polaznika iz 54 planinarska društva, te tri GNSS (GPS) radionice s ukupno 23 polaznika. Suradivalo se i održavani su sastanci na terenu s predstvincima planinarskih društava, županijskim planinarskim savezima, stanicama vodiča, HGSS-om, parkovima prirode i nacionalnim parkovima, Hrvatskim šumama, lokalnim turističkim zajednicama te s Državnom geodetskom upravom i Geodetskim fakultetom. U sklopu suradnje s Komisijom za planinske poti Planinske zveze Slovenije, nakon što su dobivene sve potrebne suglasnosti, izvedeno je premoštenje stijene na Krupi (klinčana staza). Osigurani dio staze spada u zahtjevne dionice planinarskih putova. Ova dionica planinarskog puta izvedena je visoko profesionalno s odabranim certificiranim materijalima te odgovara najvišim sigurnosnim standardima. Akcija je planirana i kao vježba za naše instruktore i instruktore pripravnike. Uz markacički tečaj na Jankovcu održan je dvodnevni susret s vodstvom Planinarskog saveza Srbije, razmijenjena su iskustva i dogovorena daljnja suradnja, osobito na planu problematike planinarskih putova. Prilikom

predstavljanja rezultata projekta UNDP Hrvatska službeno je data podrška i potvrđena kvaliteta projektne ideje »Revitalizacija ruralnih područja Južnog, Jugoistočnog i Istočnog Velebita unaprjeđenjem ponude aktivnih oblika turizma i ekoturizma« (za nas popularno »Nova Premužićeva«) kao dijela »Velebitske inicijative«, uvrstivši naš projekt u 13 najboljih projektnih ideja (na 8. mjestu) kojima će biti dana prednost pri finansiranju iz EU fondova u razdoblju 2014. - 2020. Posebna se pozornost pridavala stalnom stručnom usavršavanju markacista instruktora. Postupkom školovanja za markaciste instruktore trenutno su obuhvaćena tri člana Komisije. Dogovoren je i objavljen način prikupljanja podataka o tehnički zahtjevnim dionicama planinarskih putova. Zadani rok za dostavu podataka do kraja ove kalendarske godine, namjerava se produžiti, kako bi se prikupilo što više podataka. Pripremljena je procedura označavanja broja planinarskih putova na terenu i objavljena najava na webu-u i HP-u. Komisijski su pregledane trase planinarskih putova na Vrani, zahtjevna dionica na Krupi, Ivanečka planinarska obilaznica i Vilinska staza. Pružena je pomoć prilikom priređivanja za tisak planinarskih dnevnika za pet planinarskih obilaznica, a razmatralo se još nekoliko prispjelih prijedloga koji su u postupku odlučivanja. Surađuje se i pomaže na projektu memorijalnog turizma. Uspostavljen je digitaliziran dnevnik Hrvatske planinarske obilaznice u suradnji s entuzijastima Geodetskog fakulteta u Zagrebu i u dogовору s Komisijom za promidžbu i izdavaštvo. Obrađuju se prispjeli popunjeni dnevničnici Hrvatske planinarske obilaznice (HPO) te je do sada podijeljeno ukupno 259 priznanja. Dnevnik Velebitskog planinarskog puta poslao je na ovjeru 31 obilaznik, devetnaestoro iz Hrvatske, a dvanaestoro iz Slovenije. Vodi se stalna briga o dogradnji Registra podataka dogovorenim potrebnim sadržajima, kako bi on u većoj mjeri bio pomoć u radu Komisije i još više približen potrebama krajnjeg korisnika. Komisija koja broji deset članova i dva stalna suradnika u 2015. sastala se osam puta. Putem video linka sudjeluju svi oni članovi koji mu nisu u mogućnosti doći na sastanak. O svakoj aktivnosti Komisije izrađuje se detaljan pisani izvještaj, koji se putem e-pošte distribuira članovima, a informacije se objavljaju na webu HPS-a i u HP-u.

Planinarski objekti. Tijekom godine raspisani je natječaj za dodjelu novčanih sredstava za obnovu, održavanje i izgradnju planinarskih objekata naših članica te je po njegovom zaključenju odobreno ukupno 208.406,46 kn za planinarske domove Zamost, Žitnica, Maks Plotnikov, Umberto Girometta, Omanovac, M. Hirtz u Jablancu te u Velikoj Paklenici; za planinarske kuće: Sv. Andrija na Visu, Ivanova hiža, Žbevnica, Kurin, Frbežari, Grohot, Apatišan i Picelj te za planinarska skloništa Crnopac i Ratkovo sklonište. Osim navedenog, utrošeno je i 30.066,23 kn za završetak skloništa Ždrilo na južnom Velebitu. Izrađeno je i isporučeno desetak plavih ploča za planinarske objekte. Ažurirani su podaci po dojavama o planinarskim objektima u digitalnoj bazi Komisije i na webu HPS-a.

Promidžba i izdavačka djelatnost.

Web HPS-a: zahvaljujući preglednoj organizaciji obilja korisnih podataka, sadržaje na webu HPS-a velik broj članova i drugih zainteresiranih korisnika koristi za planiranje izleta, edukaciju i za primanje obavijesti o akcijama HPS-a i novostima u planinama. Na webu HPS-a tijekom godine objavljen je rekordan broj vijesti i obavijesti (više od 200), a redovito su se doradivale i ažurirale stranice s podacima. Softverskim rješenjima osigurana je svakodnevna ažurnost kalendara akcija HPS-a, popisa vodiča, popisa obilaznika HPO-a, popisa priznanja i popisa planinarskih kuća. U suradnji s Geodetskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu pripreden je i u funkciju pušten digitalni dnevnik HPO-a na adresi <http://hpo.hps.hr>

Obljetnica: Komisija je bila posebno angažirana na raznovrsnim poslovima vezanim uz završetak obilježavanja 140. obljetnice hrvatskog planinarstva u 2015. godini, a napose uz pohod »Tragom prvog izleta HPD-a« u Samoborskom gorju oko plakata skupa, iskaznica tog pohoda i postavu (*bannere*) prigodne izložbe u Rudama.

Brošura »XXVI Skupština HPS-a«: priređena je i tiskana uoči Skupštine održane 13. lipnja 2015. Materijali za Skupštinu priređeni su i sabrani u toj preglednoj brošuri od 88 stranica. Odlukama Skupštine HPS-a dokumenti iz te publikacije potvrđeni su kao neki od najvažnijih dokumenata naše udruge za daljnje djelovanje, zbog čega ovu brošuru ne treba promatrati samo kao publikaciju

za jednodnevno korištenje na Skupštini HPS-a, već kao temelj za rad tijela i dužnosnika HPS-a u idućim razdobljima. Posebnu vrijednost ima desetogodišnja Strategija razvoja hrvatskog planinarstva, koja sadrži preglednu analizu, razvojne ciljeve i detaljan akcijski plan.

Kalendar za 2015. godinu tiskan je u velikoj nakladi, kao i proteklih godina. Iskustvo od prošlih desetak godina s usporednom najavom akcija članica HPS u kalendaru HPS pokazalo se vrlo praktično i korisno, jer su na taj način informacije o pohodima i sličnim akcijama postale lako dostupne svim hrvatskim planinarama, a ujedno se tako potiče razvijanje suradnje između planinarskih društava i sustavno pravovremeno planiranje aktivnosti. Zbog toga su i u kalendaru za 2016. godinu na isti način promovirane značajnije akcije naših članica. Za potrebe kalendara organizirano je prikupljanje informacija o akcijama, koje će biti ujedno objavljene i u časopisu »Hrvatski planinar« te na webu HPS-a. Ove godine prikupljen je rekordan broj najava akcija za kalendar akcija (oko 230 pohoda, sletova, susreta i sličnih akcija).

Ostali projekti: Za potrebe promidžbe HPS-a pripremljeni su i tiskani atraktivni plakati »Dani hrvatskih planinara« i »Pohod na Dinaru«. Komisija je pomagala i planinarskim udrugama u pripremi njihovih izdanja. Članovi Komisije bili su angažirani u izvedbi susreta planinarskih glazbenih skupina na Belegradu te u susretu voditelja planinarskih grupa djece i mlađih na Omanovcu.

Speleologija. Broj aktivnih članica Komisije (speleo klubovi i odsjeci) iznosio je 20. Najvažnije aktivnosti članica KS bile su usmjerenе na edukaciju novih članova. Tako je kroz 8 speleoloških škola (SO HPD Željezničar, SO Liburnija PD Paklenica, SO HPK Sv.Mihovil, SO PDS Velebit, SO PD Imber, SU Međimurje, SU Kraševski zviri i SO HPD Snježnica) prošao ukupno 101 polaznik te nakon ispita stekao naziv »speleolog-pripravnik«. Održana su dva speleološka ispita, na kojima je naziv »speleolog« steklo devet članova. Održani su instruktorski seminar o školovanju, seminar o samopomoći i samospašavanju (28 polaznika iz 12 udruga) te seminar o opremanju speleoloških objekata (31 polaznik iz 8 udruga). Aktivnost članica Komisije usmjerena je i na istraživanja novih i monitoring otprije poznatih speleoloških

objekata. Najvažnije istraživačke akcije u 2015. koje su provodile članice su: Ekspedicija Sjeverni Velebit, Speleološka istraživanja Jamskog sustava Kita Gačešina - Draženova puhaljka, Speleološka ekspedicija Meduza, Speleološko znanstvena ekspedicija Srednji Velebit i Speleološki kamp Crnopac. Najvažniji ostvareni rezultati postignuti su u jamskom sustavu Kita Gačešina - Draženova puhaljka, koji je istražen do duljine 31.394 m i 717 m dubine, te u jami Meduzi koja je istražena do 705 m dubine.

Članovi Komisije sudjelovali su na 23. Međunarodnoj školi krša »Klasični krš« u Postojni (Slovenija), kada je i obilježena i 50. obljetnica Međunarodne speleološke unije. Na skupu je stručnim predavanjima i posterima promoviran rad Komisije. U Karlovcu je održan peti po redu Speleo Film Festival koji se profilirao kao značajna regionalna i međunarodna smotra igranog i dokumentarnog speleološkog filma. Komisija je i podržala Skup speleologa Hrvatske u Ogulinu na kojem je bilo 246 sudionika iz 29 domaćih i 18 stranih udruga, održano je 28 stručnih predavanja, dvije izložbe fotografija i retrospektiva Speleo Film Festivala. Neposredno prije skupa održan je i 9. balkanski speleološki kamp sa sudjelovanjem 40-ak speleologa iz Bugarske, Rumunjske, Srbije, Turske, Njemačke, Poljske, Grčke i Hrvatske. Tom je prigodom održana i skupština Balkanske speleološke unije na kojoj smo imali dva predstavnika.

Alpinizam. Održano je drugo Hrvatsko-slovensko otvoreno prvenstvo u lednom penjanju u Češnjici (Slovenija), Bjelovaru i Zagrebu. Hrvatska reprezentacija sudjelovala je u natjecanjima UIAA Svjetskog kupa u lednom penjanju u Saas Feeu (Švicarska) i Rabensteinu (Italija). Naš reprezentativac u *speed* disciplini plasirao se u finale na obje utakmice. Krajem veljače održan je zimski logor Komisije na Prenju (BIH) u suradnji sa Sarajevskom školom alpinizma, Komisijom za alpinizam i ekspedicije PS BiH. Sredinom svibnja na BMC International Summer Meet u Llanberis Passu u Walesu sudjelovalo 32 penjača iz 23 države, uključujući i našeg predstavnika. Ljetni alpinistički logor održan je sredinom srpnja na Vršiču (Slovenija). Organizirana je druga *dry tooling* radionica na novouređenom penjalištu na Ravnoj gori. Od 9. do 11.10. održan je po peti

put alpinistički skup »Glavno da se klajmba« na Biokovu. Na tom skupu je ispenjano nekoliko prvenstvenih smjerova. Obnovljene su licence postojećim instruktorima alpinizma. Održane su planirane ljetne alpinističke škole te dovršene zimske alpinističke škole koje su prošle sezone obustavljene zbog lošeg vremena. Komisija je aktualnosti iz rada redovito objavljivala na webu HPS-a te u »Hrvatskom planinaru«.

Vodiči. Komisija je izvela većinu planiranih aktivnosti te neke koje nisu bile predviđene planom i programom. Izvedena su četiri tečaja za vodiče A standarda (Malačka, Picelj, Karlovac, Omanovac), ljetni tečaj na Risnjaku, zimski tečaj na Platku, ledenjački seminar u Austriji, C seminar u Velikoj Paklenici te ispiti na Platku (2), Omanovcu, Piclju, Okiću, Paklenici, Malačkoj i Dubrovniku. Vodiči instruktori održali su seminar na Baškim Oštarijama i sudjelovali na regionalnoj konferenciji u Bavšici (SLO) na poziv BMU-a. Također, HPS je putem Komisije pružio je instruktorski kadar na ispit za vodiča u sklopu tečaja organiziranog od Planinarskog saveza Herceg-Bosne. Komisija je aktivno sudjelovala u organizaciji i izvedbi pohoda na Dinaru početkom lipnja. Održan je 30. jubilarni Zbor vodiča u Paklenici. U 2015. godini Komisija je započela i proces UIAA akreditacije za »vodenje za sportsko penjanje« te zadovoljila u prvoj fazi suradnje s mentorom Komisije za planinarstvo UIAA. Konsolidiran je rad u stanicama vodiča, održani su brojni sastanci oko razvojnog puta vodičke djelatnosti koji je uvršten u Strategiju razvoja hrvatskog planinarstva 2015.-2025., a koja pruža jasne smjernice za daljnji rad što se kao oblik usmjerenja pokazao izvrsnim u prethodnom razdoblju. Od značaja je i započeta suradnja s Hrvatskim zavodom za hitnu medicinu po pitanju osnaživanja znanja i vještina u pružanju prve pomoći i standardizacije opreme. U finansijskom kontekstu, Komisija ostvaruje prihode koji premašuju dodjeljena sredstva iz proračuna HPS-a te ih u potpunosti ulaže u osnovnu djelatnost. Krajem godine Komisija bilježi gotovo 1500 nositelja naziva Vodiča HPS-a od kojih 1000 ima valjanu licencu (20% pripravnici, 58% vodiči A standarda, 10% vodiči AD standarda, 10% vodiči ADB standarda te 2% ostali). Ukupno članstvo HPS-a podržava 3% planinara obučenih i

licenciranih za vodičku djelatnost. Tijekom 2015. godine Komisija je uredno izvještavala o svom radu i radu stanica vodiča putem mrežnih stranica HPS-a.

Planinarsko skijanje. Početkom ožujka održana je Škola turnog skijanja na području masiva Monta Rosa u Italiji sa smještajem u mjestu Alagna Valesia. Školu je uspješno završilo 6 polaznika. I dalje nema natjecatelja koji može ostvariti neki značajniji rezultat na svjetskom i europskom prvenstvu, pa se iz tih razloga na njih nije ni prijavljivalo. Komisija ulaže napore u osposobljavanje nove generacije skijaša koja bi se nakon treninga i priprema uključila u međunarodna natjecanja.

Sportsko penjanje. Komisiji su pristupila dva novoosnovana kluba u 2015. i otvorena je nova velika sportsko penjačka dvorana u Splitu. U većini sportsko penjačkih klubova redovito su održavani sportsko penjački treninzi za djecu i odrasle. Uveden je novi program edukacije pod nazivom »Škola penjanja dugih sportskih smjerova« te je održan tečaj i ispit kojem je pristupilo i uspješno ga položilo 6 kandidata, čime su stekli zvanje i licencu instruktora sportskog penjanja za duge sportske smjerove. Održan je i ispit za instruktore sportskog penjanja. Osim na školovanju, članovi Komisije radili su i na unaprjeđenju uvjeta i sigurnosti na sportskim penjalištima, pa su u protekloj godini u uspješnoj suradnji s lokalnim zajednicama i ustanovama održane dvije akcije uređenja novih penjačkih smjerova u Nerežićima na Braču i u kanjonu Čikole. U tom kanjonu, članovi Komisije bili su angažirani na većem dijelu poslova oko projektne dokumentacije i tijekom višednevног kampa, uredili su smjerove i educirali planinare lokalnog kluba. Kao i proteklih godina, radilo se na usaglašavanju, usvajanju i usklađivanju pravilnika po kojima Komisija funkcioniра, a veliki doprinos tome je i izrada baze podataka o članovima i klubovima. U sportsko penjačkoj reprezentaciji Hrvatske očit je porast broja aktivnosti i članova reprezentacije, a značajno su poboljšani i rezultati koje naše ekipe ostvaruju na najjačim kontinentalnim natjecanjima, tako da je u 2015. seniorska momčad imala 6 članova, juniorska A momčad 3 člana i juniorska B momčad 7 članova. Osim redovnih treninga i priprema, reprezentacije

su nastupale na raznovrsnim natjecanjima: seniori na Europskom prvenstvu u Innsbrucku i Chamonixu i svjetskim kupovima u Chamonixu, Brianconu i Münchenu; juniorska A momčad na tri natjecanja EYCH (Dornbirn, Imst, Oetzal), na dva Europska prvenstva (Edinburgh, Argentiere) i jednom svjetskom prvenstvu (Arco), a juniorska B momčad na pet regionalnih kupova u Hrvatskoj, Sloveniji, Italiji i YCC Festivalu u Austriji. Treba istaknuti najbolje rezultate: juniorska A momčad na Svjetskom prvenstvu u Arcu (italija) 8. mjesto (jedan plasman u finale), na Europskom prvenstvu u Argentieru (Francuska) 5. mjesto (dva plasmana u finale), na Europskom juniorskem kupu u Öetzalu (Austrija) 5. mjesto i 4. mjesto u ukupnom poretku (ukupno tri plasmana u finale), dok je juniorska B momčad na regionalnom kupu imala jednu pobjedu, a na YCC Festivalu drugo mjesto. Održana su državna prvenstva sve tri discipline (boulder, brzinsko, težinsko) u tri termina u Zagrebu. Na tim prvenstvima nastupilo je 277 natjecatelja, a redovito se održavaju i županijska sportsko-penjačka natjecanja.

Komisija za zaštitu prirode. U godini koja je proglašena Međunarodnom godinom tla i aktuelnih problema globalnog zagrijavanja, članovi Komisije i suradnici održali su desetak predavaњa vezanih za zaštitu prirode i zaštitu okoliša. Predavanja u školama i udrugama te po zahtjevu u planinarskim školama (ukupno više od 200 polaznika) promovirana je važnost aktivnog sudjelovanjana u očuvanju prirode. Uz obilježavanje 22. travnja »Dana planeta Zemlje«, održano je predavanje o održivom gospodarenju otpadom u svjetlu novih zakonskih propisa (50 sudionika). Tradicionalna akcija »Zelena čistka« pod imenom »Jedan dan za čisti okoliš« organizirana u sklopu globalnog pokreta »Let's do it!« i projekta »World Cleanup day« održana je 19. travnja kada su planinari u suradnji s komunalnim službama i građanima u više županija očistili od otpada nekoliko divljih odlagališta s rubova planinske prirode. Praktična aktivnost »Zeleno-Plave opcije« na promociji veze planine i mora, proširena je međunarodnom suradnjom s Kulturnim društvom Slovencev »Dr. France Prešeren« iz Šibenika posjetom njihovoј matici i uzvratnom posjetu otoku Pagu i njegovim prirodnim i kulturnim

atrakcijama. Uz veliku kišu i nevrijeme 26. rujna po 22. puta je obilježen Svjetski dan čistih planina na Medvednici (30 sudionika). Promotivnim i humanitarim aktivnostima u suradnji s Udrugom oboljelih od leukemije i limfoma, Komisija je uključila novu akciju među planinarima u planinarskim društвima: »Plastičnim čepovima do skupih lijekova« pri čemu planinari organizirano skupljaju plastične čepove čineći dobro za okoliš (uklanjanju PVC iz odvojenog PET-a), a ujedno čine i humanitarno djelo nabave skupih lijekova. Provodeći svoje promidžbene aktivnosti Komisija u suradnji s novinarima elektroničkih i tiskanih medija promovira akcije zaštite prirode, surađujući s drugim tijelima i udrugama, posebno na zaštiti šuma, podzemљa i očuvanju ruralnog života u planinskim područjima bez čijeg očuvanja nema ni održivog razvoja tih područja koja su planinarna od posebnog interesa.

Komisija za školovanje. Komisija je bila uključena u organizaciju Male planinarske škole na Velebitu i susret voditelja planinarskih skupina djece i mladih na Omanovcu. Prema poslanim planovima i programima, uskladenim s Pravilnikom opće planinarske škole u HPS-u, popisom instruktora, predavača i izvještajima o održanim planinarskim školama članica Saveza, Komisija je nakon njihovog završetka poslala organizatorima 1196 diploma HPS-a za poimenično navedene završene polaznike općih planinarskih škola. Osim njih poslala je 172 diplome za polaznike alpinističkih, 50 za speleološke i 250 za sportsko-penjačke škole koje su uskladene s pravilnicima tih djelatnosti, što je u 2015. godini bilo ukupno 1668 odškolovanih članova u Savezu, većinom mlađe dobi.

Priznanja. Na šest sjednica obrađeno je 145 zahtjeva, pristiglih iz 30 planinarskih društva, a na skupštinama naših članica i u drugim svečanim prilikama dodijeljena su sljedeća priznanja HPS-a: 13 plaketa te 16 zlatnih, 26 srebrnih i 82 brončana znaka HPS-a.

Povijest planinarstva. Komisija i dalje radi na prikupljanju povjesne građe, upotpunjavanju alpinističke zbirke u Zavičajnom muzeju u Ogulinu, a obavljeni su poslovi oko postava izložbe »Zajedno

u planinama/Skopaj v gorah« u Tršću, Rijeci, Zagrebu i Sevnici (Slovenija).

Statutarno, kadrovska i normativna djelatnost. Prema potrebi i primljenim zahtjevima, Komisija je pregledavala i davala mišljenja za ugovore, pravilnike, statute naših članica i druge dokumente za Ured HPS-a, komisije Saveza, Glavni, Izvršni odbor i Skupštinu HPS-a, a najintenzivnije je radila u pripremi nacrta prijedloga Statuta HPS-a i oglednog primjera statuta naših osnovnih planinarskih udruga prema novom Zakonu o udrugama. Oko provedbe tog Zakona kontaktirala je nadležna državna tijela i uredi za registraciju udruga. U tijeku je izrada prijedloga pravilnika svih komisija Saveza kako bi bili uskladjeni s novim statutom HPS-a.

Hrvatska gorska služba spašavanja. Služba je pravna osoba s javnim ovlastima koja su na posljednjem zasjedanju Hrvatskog sabora znatno proširena donošenjem Izmjena i dopuna Zakona o HGSS-u. Služba je statutarno, zbog niza zajedničkih interesa čvrsto povezana s Hrvatskim planinarskim savezom, čija je i članica, kao i svih njezinih 24 stanica. U HGSS-u djeluje više od 900 ljudi, koji su obvezno i članovi naših planinarskih društava i klubova, a kao pripadnici HGSS-a predstavljaju najškolovaniji, najstručniji i najspremniji dio članstva u HPS-u, s nizom međunarodnih licenci i diploma. U našim planinarskim društвima, na planinarskim školama te tečajevima stručnih komisija organizirana su mnogobrojna predavanja o HGSS-u, opasnostima u planinama i postupanja u slučaju nesreće kao i terenske vježbe u cilju proširenja znanja i povećanja sigurnosti što većeg broja članova Saveza. Služba je osnovala niz Obavještajnih točaka, mnoge od njih i u planinarskim društвima čija su sjedišta u blizini frekventnih planinarskih područja. U 2015. godini obavljeno je više od 800 intervencija i akcija spašavanja u svim neurbanim područjima u Hrvatskoj, gdje se može učinkovito koristiti spašavateljska oprema, tehnika i iskustvo gorskog spašavanja. Uz redovnu djelatnost spašavanja i zbrinjavanja unesrećenih, održavanja vježbi, tečajeva, ispita za gorske spašavatelje i izgradnje infrastrukture, dežuralo se na skijalištima i u planinskim nacionalnim parkovima te na svim prije nabrojanim

ALAN ČAPRIĆ

Sudionici novogodišnje sjednice HPS-a 21. prosinca 2015.

akcijama HPS-a. Služba ima stabilan izvor finančiranja iz državnog proračuna te vrlo visok status i opće uvažavanje u našem društvu.

***

Svaka udruga, savez, ustanova ili neka druga zajednica u svom radu ima i određenih nedostataka, ograničenja i problema. U HPS-u i dalje postoje teškoće s naplatom pretplate »Hrvatskog planinara« i članskih markica od pojedinih planinarskih društava koja to ne plaćaju ili čine s velikim zakašnjenjem, iako se ta sredstva kroz akcije komisija i plaćanjem police osiguranja vraćaju njihovom članstvu, no u 2015. je došlo do značajnijih pozitivnih promjena u njihovom ukupnom dugovanju. Isto tako, ponekad se događa da se akcije nekih od planinarskih specijalnosti obavljaju bez koordinacije s komisijama tih djelatnosti i ne poštujući važeće pravilnike, ili se organiziraju aktivnosti koje nisu sadržaj rada određene komisije. Zapaženo je da odnosi u nekim osnovnim planinarskim udružama nisu zadovoljavajući, jer se često traže pravni savjeti, pa čak i intervencije Saveza u rješavanju njihovih unutrašnjih prijepora. Savez ima vrlo malo informacija o radu nekih gradskih i županijskih planinarskih saveza, njihovom stvarnom članstvu i problemima, vrlo su općeniti ili su izostali njihovi izvještaji o radu koje su trebali dostavljati Glavnom odboru i može se zaključiti da na toj razini organiziranosti postoji prilično poteškoća u nekoliko takvih saveza. Nismo zadovoljni s općim statusom planinarstva u našem društvu, posebice

u vezi planinarskih objekata i planinarskih putova. Koliko je moguće skrećemo pozornost nadležnim ustanovama o našim specifičnostima i teškoćama koja se ogledaju u provedbi nekih zakona i propisa iz područja sporta, zaštite prirode, turizma i ugostiteljske djelatnosti. Vidljiv je pad interesa i volje za volonterski društveni rad, posebice u komisijama Saveza, te nam predstoji ozbiljna kadrovska obnova njihovog članstva. Stalna nam je želja još bolja suradnja s planinarskim društvima, županijskim i gradskim planinarskim savezima, odnosno da nam oni, ali i pojedinci, češće pišu o svom radu, problemima i prijedlozima, kako bismo ih pokušali zajednički riješiti na dobrobit svih hrvatskih planinara.

Tijekom godine provedeno je još niz drugih aktivnosti koje u ovom pregledu nisu spomenute, ali objektivna ocjena navedenih rezultata iz ovog izvještaja upućuju na zaključak da je 2015. još jedna uspješna godina organiziranog hrvatskog planinarstva. Ostvarili smo niz vrijednih planinarskih postignuća na mnogobrojnim akcijama u zemlji i inozemstvu, u društvenom radu i suradnji unutar, ali i izvan našeg Saveza. Financijsko poslovanje krovne udruge je unatoč nepovoljnim gospodarskim uvjetima bilo pozitivno, a zabilježili smo i dosad najveći broj naših registriranih članica - osnovnih planinarskih udruga u kojima se provodi naša raznovrsna djelatnost. Osim tih rezultata u 2015. godini pripremili smo, napisali i usvojili dva izuzetno važna dokumenta: pravni i organizacijski temelj našeg budućeg rada je vrlo cijeloviti i sadržajni novi Statut HPS-a, a ono što sve želimo u narednom razdoblju i na koji način to možemo postići, detaljno je definirano u Strategiji razvoja hrvatskog planinarstva do 2025. godine.

Sigurni smo da će se ljubav prema hrvatskim planinama, tradicija, povezanost, prijateljstvo i izuzetno angažiranje svih koji daju svoj doprinos u organiziranom hrvatskom planinarstvu, nastaviti i u sljedećim godinama.

Svim dužnosnicima, pročelnicima i članovima komisija, zaposlenicima i suradnicima te planinarskim udružama i svim planinarima u HPS-u zahvaljujemo na njihovom djelovanju u hrvatskim i inozemnim planinama, podzemnom svijetu i zalaganju u društvenom radu, čime su pridonjeli da je 2015. godina bila planinarski vrlo uspješna.

Nadrealni krajolici američkoga jugozapada

Putovanja po nacionalnim parkovima Joshua Tree i Saguaro

Ivana Eterović, Lovran

Sve donedavno bila sam među onima kojima se pri spomenu riječi pustinja pred očima pojavila neodređena slika nečega poput Sahare ili gomile pijeska bez vidljivih oblika života, tek tu i tamo uz poneku pješčanu dinu. Potpuno lišenoj iskustva s takvim krajolikom, lako mi je bilo smetnuti s uma da pustinju prije svega određuje godišnja količina padalina. Kasnoga proljeća 2015., kada sam sa svojom obitelji posjetila jugozapadni dio Sjedinjenih Američkih Država, uvjерila sam se koliko je svako pustinjsko područje zapravo specifično, raznoliko te, suprotno proširenim predodžbama – bogato životom!

Između planinskog područja Kalifornije i Stjenjaka nalaze se četiri velike sjevernoameričke pustinje: Great Basin, Mojave, Sonora i Chihuahuan. Najveća je među njima posljednja, koja se nalazi glavninom u Meksiku, a tek manjim dijelom u američkim saveznim državama Teksasu i Novom Meksiku. Na prostoru pustinje Mojave i Sonora, koje se nalaze na području Kalifornije i Arizone, uspostavljena su dva nacionalna parka, koje smo i mi imali prilike posjetiti: Joshua Tree u jugoistočnoj Kaliforniji i Saguaro u jugoistočnoj Arizoni. Široj javnosti vjerojatno je bolje poznata pustinja Mojave, zahvaljujući kadrovima iz popularnog televizijskog serijala Crime Scene Investigation, čija je radnja smještena na taj prostor (Las Vegas).

Nacionalni park Joshua Tree privukao nas je, a poslije i potpuno osvojio, svojim nadrealnim krajolikom, ponajprije raznolikom i čudnovatom florom, ali i posve specifičnim geološkim obilježjima. U goleim kamenim blokovima i neobičnim formacijama stijena razbacanim po nepreglednoj pustinjskoj ravnici vidjeli smo gigantske legokocke kojima se netko igrao i zaboravio ih pospremiti. Dinamičnost krajolika dodatno je naglašena brojnim biljnim vrstama nepravilnih i iskrivljenih

oblika. Nije nimalo čudno da je Mojave bila toliko inspirativna i brojnim umjetnicima, među kojima je možda najpoznatiji primjer irska rock-grupa U2. Ona je bila toliko oduševljena vrstom Joshua Tree da je ne samo po njoj nazvala svoj album iz 1987. godine, već ju je učinila i njegovim provodnim motivom.

Položaj toga nacionalnog parka na graničnome području pustinja Mojave i Sonore omogućuje posjetitelju da se i sam uvjeri u to koliko pustinjski krajolici mogu varirati i na tako površinom malenu, a opet reprezentativnu prostoru. Razgledavanje se može započeti s nekoga od dvaju sjevernih ulaza, pri čemu se vrlo brzo stupi u kraljevstvo jošuina drva (Joshua tree, Yucca brevifolia), zaštitnoga znaka pustinje Mojave. Ime su mu nadjenuli mormonski doseljenici jer ih je njegov izgled podsjetio na proroka Jošuu koji pokazuje put prema Obećanoj zemlji. Pri vožnji ovim dijelom Parka može se uživati u pogledu na nepregledno prostiranje raznoliko oblikovanih jošuinih drva, razbijeno ponegdje gomilama velikih zaobljenih

Neobično jošuino drvo, po kojemu je park dobio ime

granitnih blokova različita rasporeda i veličine. Ti su kameni blokovi, koji na nekim mjestima dosežu visinu dvadesetokatnica, vrlo omiljena i posjećena penjališta, osobito zimi kada snijeg prekrije druga popularna penjališta u »obliznjim« nacionalnim parkovima poput Yosemita. Svojoj većoj prosječnoj nadmorskoj visini Mojave može zahvaliti na nešto blažoj i umjerenijoj klimi u odnosu na susjednu vrlo toplu i sušu Sonoru.

Oko sredine Parka cesta se počinje blago spuštati i ulaziti u prostor Pinto Basina, naizgled beskrajne ravnice stisnute između okolnih planinskih lanaca. Tu nema više jošuina drva i započinje oskudna vegetacija tipična za Sonorskiju pustinju. Veoma nas je iznenadio velik broj širokih vododerina preko kojih prelazi cesta i vrlo sugestivna imena, npr. Big Wash i Fried Liver Wash. Iako se obično takvo što ne zamišlja u pustinji, snaga bujice može katkad biti toliko jaka da potpuno uništi cestu. U djeliću Pinto Basina nalazi se tzv. Vrt

kaktusa cholla, poučna staza na kojoj se može više dozнати o tom simpatičnom kaktusu, a nedaleko od nje može se pobliže upoznati i s drugom tipičnom bilnjom vrstom toga područja, tzv. ocotillom. Daljnjom vožnjom prema jugoistočnoj strani Parka napušta se taj ogromni pustinjski bazen i ponovno stiže na područje prošarano kamenim bolderima.

Dva od triju centara za posjetitelje smještena su na rubovima Parka uz oaze, prema kojima su i nazvani (Oasis of Mara, Cottonwood Spring), no u sjevernom dijelu, bližem urbanoj sredini, više nije moguće pronaći vodu. Tijekom našega trodnevnog boravka u Parku iskoristili smo jutra za planinarenje, a topliji dio dana za obilazak različitih poučnih staza. Temperatura je tijekom dana oko 36 °C, no zahvaljujući povjetarcu i suhom zraku vrućina se lako podnosi pa obilazak nije bio težak ni našoj maloj jedanaestomjesečnoj svjetskoj putnici, koja je sve promatrala sa svojeg privatnog vidikovca u planinarskom ruksaku. Broj planinarskih staza što

Nacionalni park Joshua Tree privukao nas je, a poslije i potpuno osvojio, svojim nadrealnim krajolikom, ponajprije raznolikom i čudnovatom florom, ali i posve specifičnim geološkim obilježjima. U goleim kamenim blokovima i neobičnim formacijama stijena razbacanima po nepreglednoj pustinjskoj ravnici vidjeli smo gigantske lego-kocke kojima se netko igrao i zaboravio ih pospremiti

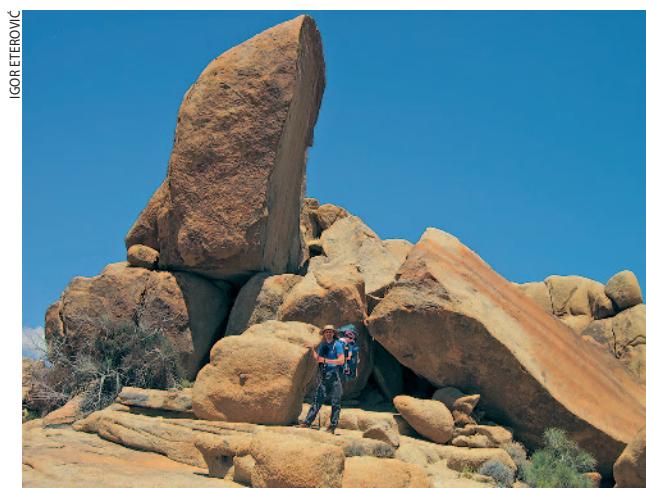
Na jednoj od staza u nacionalnom parku Joshua Tree

ih Park nudi impresivan je, no većina putova nije markirana pa se posjetitelji moraju osloniti na svoje orientacijske vještine. Mi smo se ipak držali markiranih i uspeli se na peti najviši vrh u Parku Ryan Mountain (oko 1600 m) te na vrh jedne od kamenih gomila Mastodon Peak. S obaju se pruža prekrasan panoramski vidik kojim se može dobro zahvatiti cjelina Parka i okolnog područja, a poučne staze omogućuju upoznavanje granitnih stijena složenih u najraznolikije oblike i strukture. Nismo propustili ni pogled s najpoznatijega vidikovca Keys View, s kojega se u daljini mogu zamijetiti najviši vrhovi južne Kalifornije San Gorgonio i San Jacinto (oba iznad 3000 m) te djelić San Andreasa, jednog od najdužih rasjeda na svijetu. Oni čije vozilo ima pogon na sva četiri kotača mogu se odvesti i u zabačenje dijelove Parka, u kojima ima mnogo napuštenih rudnika. Na brojnim mjestima rezerviranim za kampiranje susrećemo neobično mnogo Europljana, ponajprije germanofona, među kojima nerijetko i ljudi hrvatskoga podrijetla.

Na drugom kraju Sonorske pustinje, više od 500 km istočno, nalazi se Nacionalni park Saguaro. Park ima dva dijela, koje razdvaja drugi po veličini grad u saveznoj državi Arizoni – Tucson. Svoje ime duguje vrsti kaktusa zvanoj saguaro (*Carnegiea gigantea*), koji se često pogrešno rabi kao simbol cijelog američkog jugozapada. Saguaro je autohtona vrsta u Sonorskoj pustinji, a zbog

svoje prepoznatljivosti postao je jednim od državnih simbola Arizone, dok ga se u onome dijelu Sonore koji se nalazi na području Kalifornije (tzv. pustinja Colorado) može pronaći tek vrlo rijetko. Vozeći se autocestom iz Phoenixa prema jugozapadu, uočavali bismo ih kako sporadično strše iz pustinjske ravnice ili na okolnim uzvisinama, a u urbanim sredinama često i iz nečije okućnice, dok su unutar granica Parka toliko gusto rasprostranjeni da ostavljaju dojam svojevrsne šume.

Unatoč tomu što su dva dijela Parka vrlo slična, ova smo posjetili. Zapadni je dio smješten

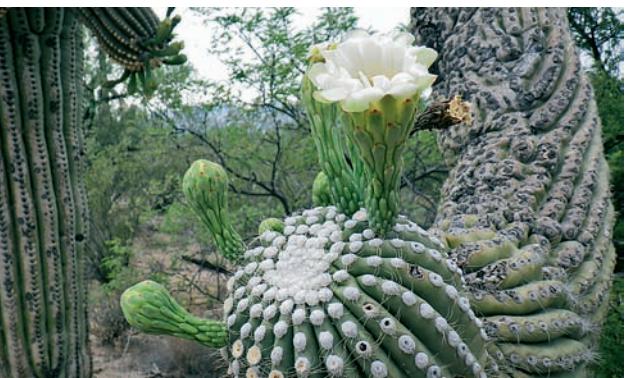
Prepolovljena stijena

u planinskom okrugu Tucsonu, a istočni u planinskom okrugu Rinconu; oba nude mogućnost upoznavanja Parka putem kratkih poučnih staza ili pak intimnijeg doživljaja i izbjegavanja gužvi kroz duže planinarske putove koji nerijetko zahtijevaju višednevni obilazak. Budući da nismo imali mnogo vremena, izabrali smo

kombinaciju: posjet dijelu poučnih staza i dijelu dužih putova koji pružaju lijep uvid u bogat život toga dijela Sonorske pustinje te se mogu po želji i potrebi različito kombinirati. Staze nisu kondicijski zahtjevne, ali to mogu biti orientacijski jer često prate pustinjske vododerine. One smanjuju mogućnost snalaženja a nanosi šljunka u vododerinama ponegdje su bili toliki da nas je hodanje po njemu podsjetilo na pravljenje prtine u snijegu.

Saguarova moć prilagodbe i razina izdržljivosti naprosto nas je očarala. Od 40 milijuna sjemena koliko jedan saguaro može proizvesti tijekom svojega života, a njegov životni vijek katkad dosegne i dvjestotinjak godina, tek će jedno izrasti u odraslu biljku. Upoznavši se s osnovnim činjenicama o njegovu rastu u centrima za posjetitelje Red Hills i Rincon Mountain, naše je divljenje sve više raslo dok smo promatrati primjerke saguara uz putove kojima smo se šetali. Park nam je omogućio da vidimo sve životne faze ove dugovječne biljne vrste: od malenih primjeraka

Saguaro u cvatu

bačvasta oblika visine 10–15 cm koji mogu imati oko 10 godina preko saguara u tinejdžerskim, tridesetim godinama koji tek počinju cvjetati i onih primjeraka koji vjerojatno nisu navršili 75 godina jer još nisu izbacili grane, sve do pravih staraca koji nakon 150 godina mogu doseći visinu 10–15 metara. Nismo se osjećali patuljasto samo zbog saguarove visine – pojedini primjerici bili su možda i 5–6 puta stariji od nas!

Saguaro ima drvenasta rebra u svojem središtu, koja smo mogli lijepo opaziti na mrtvim primjerima srušenima uslijed kakve vremenske nepogode ili odumrlima od starosti. Kada se opipa njegovo mesnato tijelo koje se nalazi oko drvenastih rebara, postaje jasnija važna uloga koju saguaro ima u životu životinjskih vrsta toga područja. Jednom primjeru svjedočili smo i sami: dok smo se odmarali od vrućine kraj jednoga od divova, uočili smo djelica kako hrani svoje mlade smještene na mnogo ugodnijoj temperaturi u gnijezdu, u rupi izdubljenoj u saguarovu tijelu. Bogata parkovna flora uključuje, uz saguaro, više od 25 vrsta kaktusa, ali i mnoge druge biljne vrste, čiji cvjetovi u proljeće, kada smo i mi posjetili Park, oboje cijelo područje u žarke boje. Životinjske su vrste očito već navikle na posjetitelje,

IGOR ETEROVIC

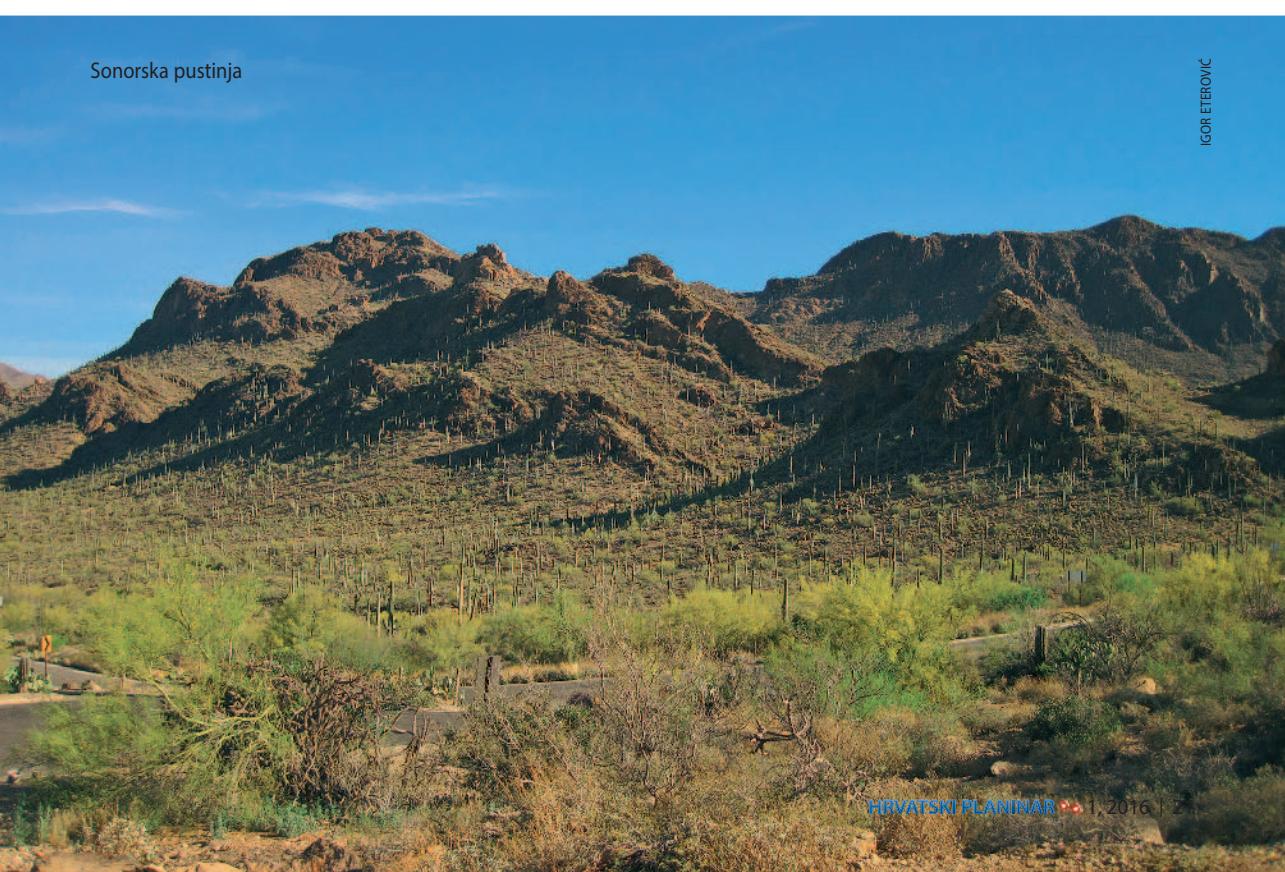
Autorica u Nacionalnom parku Saguaro

što pokazuje velik broj zečeva i malih glodavaca što ih putem susrećemo.

Vozeći se iz ovih dvaju nacionalnih parkova natrag prema Phoenixu, srca su nam već puna, a naša je avantura na američkom Divljem zapadu tek bila započela. Oprashtamo se s pustinjskim dijelovima Arizone i nestrpljivo iščekujemo put prema njezinu sjeveru, gdje nas čekaju drugi prirodni biseri Sjeverne Amerike. U jedan od njih već nas je kratko uveo prijelaz granice između Kalifornije i Arizone, gdje smo prvi put ugledali rijeku Colorado.

Sonorska pustinja

IGOR ETEROVIC

Velebitski planinarski put na zimski način!

Ivan Živković, Zadar

Svaki pravi ljubitelj Velebita zna za Velebitski planinarski put. Svaki je pravi ljubitelj Velebita i zime sigurno pomislio bar jedanput u životu kako bi ga bilo lijepo proći u zimskim uvjetima. Rijetkima je to i uspjelo. Eto, nama se posrećilo i uspjeli smo savladati gotovo cijeli VPP u zimskim uvjetima. To je nevjerljivo putovanje Velebitom u njegovom najboljem izdanju. Nadam se da će vam uspjeti prenijeti bar djelić naših doživljaja i nadam se da ćete uživati u opisu.

Namjera da zimi prodemo VPP-om već je neko vrijeme postojala među nama, a potaknuo ju je pokušaj naših prijatelja prije nekoliko godina. Oni su nažalost zbog nemogućih vremenskih uvjeta morali odustati nakon dramatičnog bivakiranja na Visočici. Ivica Bilić predložio je da ove zime pokušamo proći VPP-om na skijama. Sastali smo se jednog dana u prostorijama našeg društva i sve se dogovorili. S opremom i stvarima nismo puno komplikirali. Uzet ćemo što manje da budemo

brži. Znali smo da logistiku imamo na Skorpovcu, Baškim Oštarijama, Visočici i Strugama.

Za polazak smo odredili klizni datum, ovisno o vremenskim uvjetima i mogućnostima. Prilike su se poklopile tako da smo mogli krenuti na put u četvrtak 26. veljače, ujutro u 5 sati. Prijatelj Ljubo Majica odvezao nas je do Krasna, odakle smo krenuli uzbrdo na Zavižan. Zbog snijega smo morali krenuti na skijama skoro od samoga Krasna. Od auta do Zavižana trebalo nam je 5 sati.

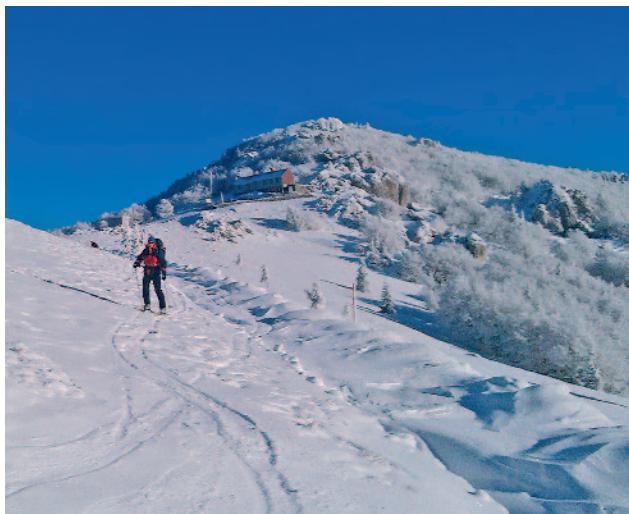
Petak, 27. veljače, Zavižan – Mrkvište

Kroz prozorska stakla zavižanskog doma proviruje prekrasan sunčan dan. Cucke spremamo u torbu i skijamo sa Zavižana u idealnim uvjetima. Taj se osjećaj teško može opisati riječima. Pred nama je nevjerljiva zimska idila sjevernog Velebita. Idemo prema Lomskoj dulibi i s ceste se odvajamo na Škrbinu dragu, Lubenovačka vrata pa ćemo preko Lubenovca na Mrkvište. Od odvojka puta za Škrbinu dragu pa sve do Lubenovca bilo je teško

LJUBO MAJICA
IVICA BILIĆ

Na početku puta: Ivica Bilić – PD Paklenica i SPV Zadar, Neven Atlagić, Roko Kotlar, Ivan Živković – PD Paklenica i HGSS Stanica Zadar

Skijaški silazak s doma na Zavižanu

IVICA BILIĆ

Odmor prije Škrbine drage na putu prema Lubenovačkim vratima

jer se snijeg lijepi za skije. Visok snijeg nas dosta usporava.

Lubenovac izgleda prekrasno pod snježnim pokrivačem, ali nas je sunce toliko ošamutilo da se vučemo poput krepanih mačaka. »Gađamo« markaciju prema Velikom Kozjaku da skratimo cestu i tu malo lutamo, ali se napokon uspijevamo snaći. Već nas je uhvatila noć kad stižemo na Mrkvište. Stigli smo u 21 sat i za nama je nekih 12 sati na nogama. Budući da nismo znali gdje je zimska soba, moramo je tražiti. Također otkopavamo cisternu i obijamo lokot. Ovim se putem još jednom ispričavam HPD-u »Zavižan« iz Senja i gospodi Nedi zbog štete nanesene poklopcu cisterne.

Subota 28. veljače, Mrkvište – Skorpovac

Ujutro se »u tren oka« spuštamo prema Štirovači i na izvoru punimo boce najboljom velebitskom vodom (tako kažu). Dolazimo do ceste, gdje je odvojak za Padeže i odatle opet kratimo put. Zalazimo dublje u divljinu Štirovače, pa i na mjesta gdje više nitko ne zna točno gdje smo. Sve nade polažemo u GPS i zahvaljujući njemu uspijevamo pogoditi cestu koja nas vodi prema Kuginoj kući. Tamo Ivici puca prednji dio veza na dva dijela. Nevjerojatno. Neno komadom parangala, koji

je Roko ponio radi sušenja robe u skloništima, uspijeva zavezati Ivičinu pancericu za skiju. Malo pojačava jakom ljepljivom trakom i bilo je dobro.

Dionica nakon Kugine kuće puna je leda i opasnih strmina. Skijamo doslovce cijelo vrijeme na rubnicima. Po dolasku na cestu za Skorpovac slijedi prava poslastica: skijamo skroz do samog

IVAN ŽUKOVIC

Mrkvište u snijegu

Na prijevoju staze ispod Velikog Stolca, pogled prema Visočici

skloništa. Nenin improvizirani vez je izdržao. Na Skorpovcu nas dočekuju Ljubo i Tome Jukić. Ljubo svoje skije ustupa Ivici kako bi mogao nastaviti dalje. Hvala mu i čast zbog toga.

Nedjelja 1. ožujka, Skorpovac – Baške Oštarije

Današnja dionica je najlakša na našem dugom putu. Čak na nekim dijelovima treba nositi skije jer na tlu nema snijega. Sada smo negdje na sredini puta, a znamo da nas u kući »Vila Velebita« nestropljivo čekaju naši domari iz Paklenice, Dačo, Vuke i Dačin »psić« Ksenia. Ovom prilikom također zahvaljujemo Tomi Rukavini što nam je izišao u susret, omogućio prenoćiše i sve potrebno za nastavak putovanja.

Ponedjeljak 2. ožujka, Baške Oštarije – Šugarska duliba

Na dalnjem putu imamo sreću da je kroz Ramino korito dovoljno snijega tako da ne moramo nositi skije na leđima. Pa ipak, put je krajnje neugodan jer nas cijelim putem prate kiša i hladna južina.

Ivica se slabije obukao kako bi sačuvao suhu robu i to ga je zamalo koštalo zdravlja. Poslije je izjavio da mu je to bio najgori đir na Velebitu uopće. Kretali smo se sedam sati bez odmora. U skloništu nas dočekuju drva i voda, i to nas je spasilo. Tijekom noći mijenjamo se uz peć svaka dva sata kako bismo osušili sve što je mokro.

Utorak, 3. ožujka, Šugarska duliba – Visočica

Za razliku od jučerašnjeg dana, vrijeme je odlično, a kad smo izbili na cestu za Panos čekala nas je dionica skijanja sve do Jelove ruje. Ali, koliko god smo tu uživali, toliko smo patili na usponu na Trošeljev vrh. Dio uspona pri vrhu bio je zaleden, a raslinje je bilo nisko. Skije smo nosili u rukama. Kakva je to muka bila! Jedino je Neno čitav uspon odradio na skijama. Pred Visočicom sam bio napola mrtav. Dočepavši se skloništa na Visočici, odmah sam se uvalio u vreću. Tu noć sam imao povisenu temperaturu. Prije nas tamо je bila škola iz PD-a »Zir« i s njima naši prijatelji Marko Veljača i

Domagoj Diklić, koji su nam donijeli zalihu hrane i pića.

Srijeda 4. ožujka, Visočica – Rudine

Još prije Visočice dogovorili smo se za dan odmora na Rudinama, što se pokazalo kao vrlo mudra odluka. Prijelaz Visočice nije bio previše dramatičan, premda je puhalo prilično jako jugo. Skije su nam na leđima gotovo cijelim putem jer ima puno leda. Visočicu obilazimo, ne idemo na njezin vrh jer bi to ipak bilo preteško. Do skloništa na Rudinama trebalo nam je oko tri sata. Na Rudinama smo se dobro odmorili tako da smo bili više nego spremni za daljnju pustolovinu.

Četvrtak, 5. ožujka, Rudine – Struge

Ujutro na radiju slušamo vremensku prognozu. Najavljenja je orkanska bura koja ruši sve pred sobom. Nisu pretjerivali i to smo osjetili čim smo provirili iz skloništa. Preko noći je palo 30 – 40 centimetara novog snijega. Neno je te noći pokleknuo od temperature, ali je ujutro bio kao nov.

Krećemo na skijama, praćeni veoma jakim vjetrom. Već nakon 50 metara Ivica proklizava u vrtaču. Na svu sreću, bez ikakvih posljedica. Na Jančarici također imamo nevolja jer je bura otpuhala novi snijeg i ostao je samo led. Guramo na rubnicima skija koliko god možemo. Ivica opet proklizuje u vrtaču, srećom bez posljedica. Na Oglavinovcu zastajem iza njih da snimim fotografiju, no u trenu me nalet vjetra baca na tlo. Otpuhao mi je rukavicu. Krećem za njom, ali ponovno padam i zamalo ostajem bez štapa. Štap sam iskopao, ali je rukavica nestala. Vjetar diže snijeg i stvara snježne pijavice tako da se u nekim trenucima ništa ne vidi. Opet se krećemo kroz šumu a zatim izlazimo na Javornik pa na Struge. Tu GPS izvrsno služi jer je uistinu nevjerojatno kako se teren izmjenio zbog nove količine snijega. Vikend prije na Strugama su bili školarci Zimske škole PD-a »Paklenica«, pa su nam ostavili vina, drva i vode. Hvala im!

Petak 6. ožujka, Struge

Ostajemo na Strugama i čekamo da se poboljšaju vremenski uvjeti. Znamo da će se Angie, Rita i

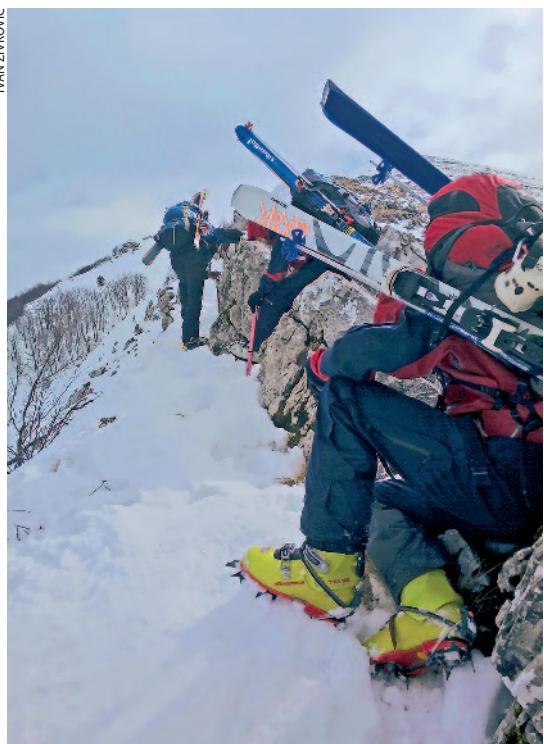
Na prijevoju neposredno ispod Trošeljeva vrha

IVAN ŽVKOVIĆ

Uspon južnim obroncima Visočice

Odmor u snijegu negdje iza Visočice

Matea pokušati probiti na Buljmu, ali ne znamo dokle će stići, pa im krećemo u susret. Neno silazi prema domu u Paklenici na skijama. Nije prošlo niti sat vremena a on se vraća. Susreo je naše priateljice na putu i došao zajedno s njima. Bilo nam je dragو da su uspjele. Spremile su nam večeru i desert. Svaka čast, cure! Skupljamo energiju za posljednji i najuzbudljiviji dio – grebensku turu preko Vaganskog vrha i Svetog brda!

Subota 7. ožujka, Struge – Vaganski vrh – dom u Paklenici

Prognoza za subotu najavljuje da će bura kroz dan slabiti. Mjestimice s olujnim udarima, ali sve slabija i slabija kako dan bude odmicao. Čuli smo da su opet otvorili tunel Sveti Rok i to nam je bilo dovoljno. Kad smo ugledali greben, znali smo da nikome nije mjesto gore po tim uvjetima. Nitko nije ništa rekao, ali je svima nama bio nekakav grč u želudcu, no bili smo nestrpljivi da krenemo.

Na skijama stižemo do prijevoja ispod Babinog vrha i ulazimo u carstvo leda. Skije čvrsto vežemo za ranac. Podloga je idealna, a jedinu nevolju stvaraju nam brutalno jaki udari bure koji

nas doslovno bacaju u snijeg. Dok nam je padina s lijeve strane to i nije bilo loše, ali je padina s desne strane značila lijepi pad i neizbjegno kočenje cepinom. Ubrzo to postaje normalno. Svako malo bi netko odletio pa se vraćao. Skije na ledima svakako otežavaju kretanje pod udarima bure. Krećemo se u razmacima od dvadesetak metara. Ja sam uglavnom zadnji i kad vidim prvoga da pada, pa drugog i trećeg, onda bih se i ja bacio te pričekao da nalet bure prođe. Ja sam još bio pod udarom dok bi se prva dvojca već dizala i nastavljala dalje. Prijevoje prelazimo kao da smo na nekakvoj bojišnici. Ležali bismo ispod prijevoja i čekali da udar bure stane i onda bi prvi pretrčavao preko, pa za njim i ostali. Znalo bi se dogoditi da te bura iznenadi na samom prijevoju pa te samo uredno baci natrag.

Nakon Vaganskog vrha borba se nastavlja, a Ivica nekoliko puta viče neka uživamo u ovom trenutku jer tko zna kada ćemo opet imati priliku doživjeti takvo što. Potpuno je u pravu. Greben je u tim uvjetima doista nešto nevjerojatno i neopisivo. Istovremeno nevjerojatno lijepo i nevjerojatno surovo! Kao da je planina bila ljuta što smo

tu. Uskoro dolazimo do mesta gdje je vjetar nekako sumnjivo utihnuo. Stižemo do prijevoja kod Zle ploče. Gledamo prijevoj ispred sebe. Ivica je krenuo prvi nekako pužeći, dok smo ga mi gledali u čudu. Polako se šljao prema vrtači s lijeve strane prijevoja. Nesvjestan jakog vjetra kojem je izložen, krenuo sam odvažno pored njega prema prijevoju, kad me odjednom pokosio nalet vjetra i bacio na led. Zabio sam cepin i odjednom bio kao paraliziran! Nisam znao što da radim. Vjetar je bio toliko jak da nisam mogao niti glavu dignuti. Centimetar po centimetar gmizao sam prema vrtači da se maknem s toga ruba jer nisam znao kakvo je stanje s druge strane. Bojao sam se da me ne ispali negdje u nepoznato. Uspijevam doći do ruba sasvim lijevo da se digne na samu ploču, ali mu to ne polazi za rukom.

Nakon nekih četvrt sata što samo tamo stajali prikučani, osjetim da mi se ruke hладе. U jednom sam trenutku napravio nagli pokret i samo me bacilo. Počeo sam klizati niz padinu. U pozadini čujem Ivicu kako viče: »Koči, koči!«. Uspijevam

Kratak predah ispod Vaganskog vrha

IVAN ŽVKOVIC

Nadomak Vaganskom vrhu, najvišem vrhu Velebita

nekako zakočiti nakon nekoliko metara. Da sam otisao dolje, uopće ne bi bilo ugodno jer je put do dna dalek i prilično strm.

Prikucani smo za led bez ikakva izgleda da se ikamo pokrenemo. Ruke su mi zaledene i postaje nepodnošljivo bolno. Gledam Roka na metar od mene kako mi nešto više, ali ne čujem niti riječ. Vidim samo kako mu se usta otvaraju i kako mu klepeću naočale na licu. Vjetar nam doslovce jakne navlači preko glave, a kako se držimo za cepine okreće nas u smjeru vjetra. U glavi mi je samo pitanje: »Kako sam se uspio naći u ovoj neprilici!?!«

Nakon nekog vremena Ivica nestaje s vidika, prebacio se preko! Vidimo samo vrhove skija, a ubrzo za njim nestaje i Neno! Roko i ja, jedan pored drugog, i dalje ne znamo što bismo. Ubrzo se Roko pokreće. Sve to je trajalo i trajalo... Ruke više ne osjećam. Nakon velike muke i Roko nestaje preko ruba. Što ću, mislim. Ne mogu više tu ostati jer bi to bio svršetak, moram se pomaknuti. Krećem gore prema rubu. Naočale mi klepeću, leđa su mi gola, nevjerojatno mi je hladno, čudim se kako su mi uopće ranac i skije još na leđima. Na čas mi pada na pamet da jednostavno sve otkvačim i neka sve odnese vjetar! Ipak, malo po malo dovlačim se do ruba i prebacujem preko njega bez gledanja u led i

kamenje. Vidim prijatelje ispod sebe u nekoj rupi i bez razmišljanja se bacam k njima.

Ostajemo tamo neko vrijeme zbijeni bez riječi. Počinje mi se vraćati osjet u ruke ali me boli toliko jako da sam zaplakao. Roko mi pokazuje da uopće ne osjeća srednji prst na lijevoj ruci. Nema smisla, odustat ćemo od Svetog brda, možemo samo strdati. Spuštamo se ravno do skloništa na Ivinim vodicama. Tamo objedujemo i krećemo nizbrdo prema domu u Paklenici. Kad smo prelazili most prema domu, s druge strane dočekuju nas pljesak, ovacije, čestitke, pozdravi i zagrljaji. Dočekali su nas prijatelji, djevojke, obitelji! Doista, predivan osjećaj! Još uvijek smo izvan sebe, pomalo nesvjesni svega što se događa. Večer je krenula svojim tijekom – glazba, zabava i prepričavanje raznih događaja s naše pustolovine.

Tu i završava naša priča. Proći Velebit u ovim uvjetima izazov je koji se doživi možda jednom u životu. Imali smo puno sreće i, najvažnije od svega, imali smo veliku podršku. Bez te podrške zasigurno ne bismo uspjeli. Hvala svima od svega srca! Iako nismo prošli cijeli VPP, niti smo uspjeli doći do Svetog brda, postavili smo ljestvicu prilično visoko. Sve u svemu, bilo je to jedno izvanredno iskustvo!

Nije lako biti vodič!

Darko Mršnik, Rijeka

Svatko se od nas imao priliku prvi put susresti s nečime na ovome svijetu. Tako se i svaki planinar u nekom trenutku prvi put uputio planinarskom stazom i prvi se put s pravom smio nazvati planinarem.

Kad se dogodi taj prvi planinarski korak, važno je da u nama ostane pozitivan dojam i osjećaj sigurnosti. To je umnogome tako ako smo u planine prvi put pošli u dobrom i pouzdanom društvu. Zbog toga se osjećaja svi i vraćamo planinama, održavajući živima sjećanja na lijepu trenutke.

Tu počinje priča o vodičima i vođenju u planinama, o onima koji planinarski doživljaj znaju i mogu učiniti intenzivnijim, a kretanje u planinama sigurnijim.

Vodičem se postaje edukacijom, vježbom i iskustvom. Iskustvo se, dakako, najbolje stječe i razvija vođenjem drugih ljudi. Suština vođenja ogleda se u činjenici da je vodič ponajprije planinar, osoba koja svoje slobodno vrijeme dobrovoljno daje na raspolažanje onima koje vodi. On gotovo uvijek vodi po planinama i gorama na

kojima je već bio, bilo kao planinar bilo u izviđanju za turu na koju će voditi druge planinare. Uvijek je spreman suočiti se i s izazovima, koji se prevladavaju karakterom, osobnošću i razumom. To su kvalitete o kojima se ne može mnogo naučiti formalnom edukacijom, već se one razvijaju vođenjem.

Vodič je osoba koja mora znati pružiti odgovore na svakojaka pitanja, pa i ona koja nemaju izravne veze s turom koju vodi. Malokad se vodičima priznaje barem djelomična zasluga za uspješan pohod, ali je gotovo uvijek upravo on najodgovorniji za neuspjeh – čak i onda kad je krivica zapravo negdje drugdje. Vodič je uvijek »nepremostiva prepreka« za one koji dolaze na zahtjevne ture nepripremljeni i neopremljeni. On je »krivac« za previsoke standarde o sigurnosti i ocjenu sposobnosti pojedinih planinara, sklonih samoprecjenjivanju.

Pa ipak, voditi druge, unatoč velikoj odgovornosti, ujedno je nešto najljepše što planinarski vodič može pružiti planinarima. Osim ljepota koje će im otkriti, poput najskrivenijih tajni i vidika

Dogovaranje vodiča na Ravnoj gori (Hrvatsko zagorje)

ALAN ČAPLAR

ALAN ČAPLAR

Vježba planinarskih vodiča na Petrovu vrhu u zapadnom Papuku

koji bi bez njega ostali neviđeni, on će ih upoznati s brojnim usputnim pojedinostima izleta, kako bi planinari istinski uživali u prirodi.

Sve je to samo završna slika nastala na štafeli priprema, organizacije i izvedbe planinarske ture. Mnogo je pojedinosti koje treba usuglasiti i uskladiti, poput planiranja ture i njene satnice, kao najvažnijih elemenata. Treba planirati prijevoz, prehranu i noćenje te voditi brigu o mogućnostima i potrebama planinara. O vremenskoj prognozi i mnogobrojnim mantranjima da Svevišnji osigura dobro vrijeme – ne treba ni govoriti. Svi važni i manje važni prognostički portalni vodičima su pristupačni »brzom pretragom« na pametnim telefonima.

Vodičeva naprtnjača priča je za sebe. Ona je »Pandorina kutija« ili bunar bez dna. Nema te potrebe ili nevolje koja planinare može zadesiti a da se u njoj ne nalazi rješenje. Ma koliko naizgled malena bila u odnosu na ono što sve skriva, odaje ju težina. No, vodič mora biti spremna mnoga iznenađenja.

Spremnost vodiča uvelike ovisi o njegovoj edukaciji i usavršavanju. Prošlo je vrijeme kad je samo iskustvo bilo dovoljno da se nekoga naziva dobrim vodičem. Danas je neminovno sustavno se obrazovati, uskladivati se i surađivati s drugim vodičima te inzistirati na izvrsnosti jer upravo je vodič najistaknutija osoba, ona koja predstavlja planinarski savez i planinarsko društvo, osoba od koje se na izletu najviše očekuje. Vodičem se

postaje prema pravilima o obrazovanju, djelovanju i licenciranju, ali i stalnim radom na vlastitom razvoju, uz mnogo dobre volje, strpljenja i upornosti, jer sve su to vrline koje bi vodič trebao imati. Tečajevi i vježbe koje se provode u Hrvatskom planinarskom savezu osmišljene su tako da zahvaljujući njima vodič napreduje u znanju i vještinama. Vodička služba HPS-a njeguje sustav edukacije i usavršavanja vodiča te tako služi kao dobrodošao servis planinarima i njihovim udružgama, početnicima i već iskusnim planinarima.

Iako su vodiči volonteri, koji aktivnost vođenja obavljaju dobrovoljno i amaterski, oni vrlo profesionalno pristupaju svim zadacima koje vođenje stavlja pred njih. Zato imajte povjerenja u vodiča koji stoji pred vama. Budite svjesni zadataka u pripremi izleta koje je već obavio prije no što je stao pred vas te vas pozvao da mu se pridružite i podlete s njim na novi izlet. Znajte da je mislio i na ono o čemu ste vi trebali misliti, ali ste zaboravili. Vaša mu je sigurnost jednako važna kao i vama doživljaj koji očekujete. Budite svjesni da je spremna i voljan pomoći kad se to od njega možda i ne očekuje te da zna predvidjeti probleme i prije no što se oni pojave.

Kako god bilo, biti vodič nije lako, ali nije ni teško jer ne postoje mjerila kojima se može mjeriti zadovoljstvo vodiča. Najbolja mjerna jedinica za uspješnost vodiča zadovoljstvo je vođenih planinara nakon završetka izleta.

Stožac nadomak Kleka

Miljenko Pavešić, Ogulin

Stožac je pitomo brdašće nadomak čarobnoga Kleka, visoko 810 metara. Blizu je grada Ogulina pa ga njegovi stanovnici često posjećuju. Tome pridonosi i Sportsko-rekreativni centar Kneja na njegovu podnožju. Kneja mnogim ogulinskim sportašima služi kao mjesto za treniranje. Sa SRC-a Kneja trče na Stožac i skupljaju kondiciju. Stožac je nadasve dojmljiv zahvaljujući prekrasnoj zdravoj bukovoj šumi kojom je pokriven. Planinarska je staza često natkrivena krošnjama stoljetnih bukava. Ti »tuneli« zelenila oduševljavaju svakog posjetitelja.

Na Stožcu nema onih groznih vlaka koje razaraju tlo i ogoljuju okolna stabla. Na Stožcu nema panjeva, nema sječe stabala! To je prvi dojam koji stječe posjetitelj Stožca. Na Stožcu uspijevaju i biljka božikovina i prekrasni, gorostasni grmovi

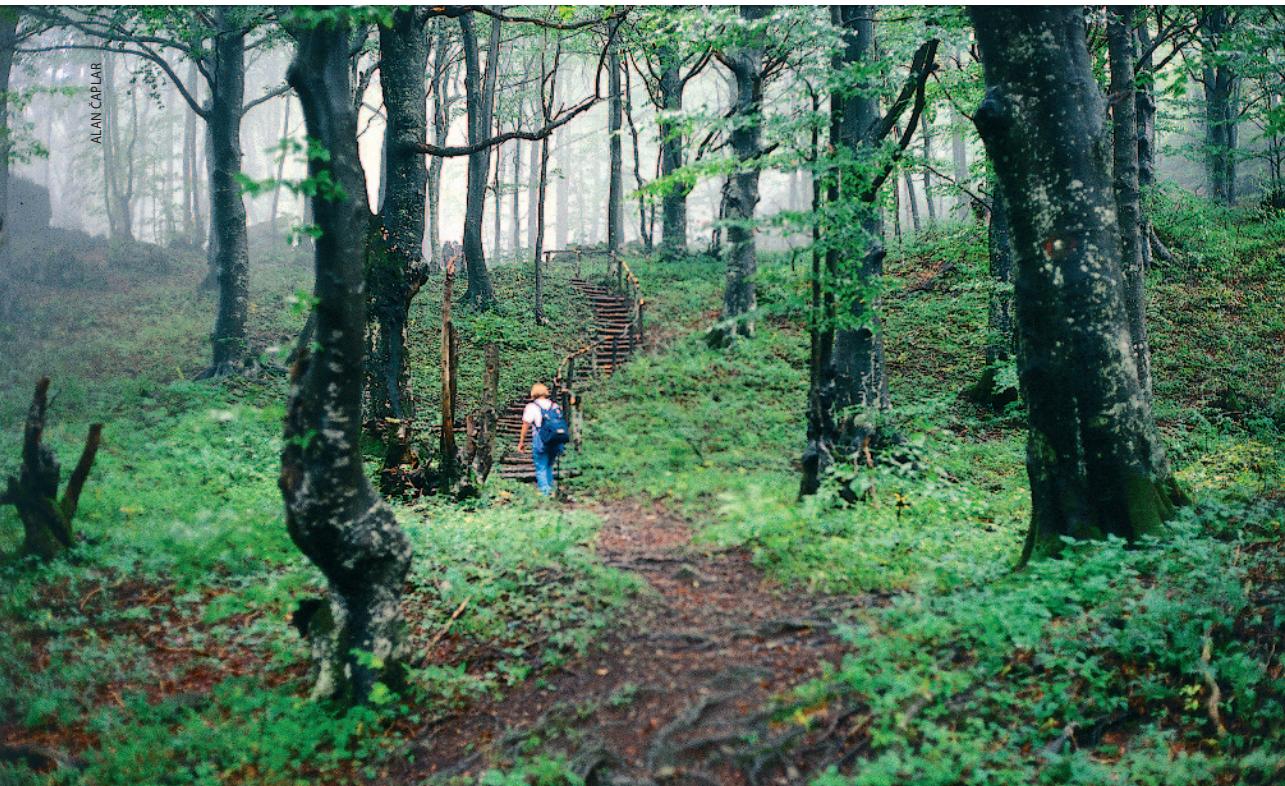
bazge, što je posebno dojmljivo u proljeće, kada se sve rascvjeta.

Na Stožcu je poslije Drugoga svjetskog rata sagrađena lijepa koliba opremljena jednom posteljom, peći, stolom i s ponešto suđa. Zahvaljujući entuzijastu Miji Stipetiću, koliba se dugo održala. On ju je održavao i uvijek je na svoj račun ugošćivao posjetitelje Stožca. Jedan je dio staze vrlo strm i klizav. Mijo je na tom usponu bez ičije pomoći uredio 303 stube. Ali, Mijo je ostario i onemoćao, a s njime i koliba. Dotrajala je i propala.

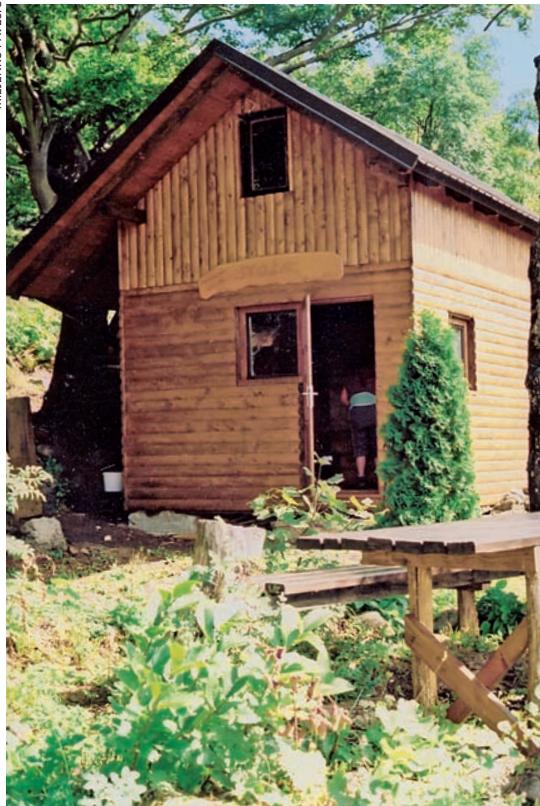
Ipak, našli su se dobri ljudi i pokrenuli izgradnju novog skloništa. Dobili su sredstva od Grada Ogulina, poduzetnika radne organizacije GRUMP, Ljerka Žanića i Mile Vidakovića.

Kad su posrijedi takvi radovi, uvijek je problem transport materijala. No, leđa su podmetnuli

ALAN ČAPLAR

Uspon na Stožac stubištem od 303 stube

Planinarsko sklonište na Stošcu

mladi ogulinski sportaši. Nošenje materijala bio im je odličan kondicijski trening. Na Stošcu je tako osvanulo prekrasno sklonište s nužnim interijerom. Sklonište ima i visoko potkrovље, gdje se može smjestiti na spavanju desetak planinara i planinarki, dakako i ostalih izletnika. Od starih željezničkih pragova sagrađen je dio stubišta. Dopremljeni su nov suvremen štednjak, prekrasan masivan stol, police, mnogo suđa i oluci za usmjeravanje kišnice u cisternu. Limeni krov na skloništu besplatno je postavio Limarski obrt Belin iz Ogulina. Ogulinska stanica HGSS-a dala je helikopterom do skloništa dopremiti kontejner i uredila ga tako da se može koristiti. Tako je Stožac ponovno zaživio, na radost izletnika i planinara!

A što je sa starim domaćinom? Mijo ima podno Stošca na Velikom polju svoju zemlju – djedovinu. Tu je sagradio prekrasnu kontejnersku vikendicu. Nad njom je postavio krov i produžio ga te tako dobio lijepu verandu. Nedaleko od vikendice uredio je tuš kabinu, a iznad nje postavio bačvu s vodom koju grije sunce. Na drugoj strani vikendice, malo podalje, uredio je WC s ispiranjem. Mnogi nemaju tako dobar WC ni u svojoj kući. Mijo i dalje rado prihvata posjetitelje i obvezno ih ugosti!

Brdo Stožac

KLARA JASNA ŽAGAR

Goranski izvori života

Klara Jasna Žagar, Sesvete

Na izvoru Kamačnika

Kao što ljudskim žilama teče krv, nositeljica života, tako teku rijeke žilama Zemlje, sveti dar njezine utrobe. Bujuju ni iz čega u tamnim, neznanim dubinama i čudnim, nejasnim putovima izranjavaju na površinu, prema Suncu i svjetlu. Jedinstvena ljepota prirode, spoj tradicije i kulture malenih zakutaka Gorskog kotara, stvaraju velika sjećanja koja ispunjavaju čovjeka cijeli život.

Kamačnik je jedna od rijetkih rječica pored koje se uza samo korito rijeke u jednom dahu može prošetati od ušća u Dobru kod Vrbovskog pa sve do izvora. Put je zaštićen gustom šumom bukve i graba, djelomično je stjenovit, a povremeno drvenim mostovima nadvisuje rječicu uzduž i poprijeko.

Danas je u ovom vrbovčanskom izletištu gljivarijada, natjecanje u skupljanju gljiva i spravljanju gljivarskih kotlića, pa zrak miriše na dim, gljive i začine, a ljudski glasovi se nadjačavaju s glazbom. S osobitim veseljem pozdravljam sesvetske gljivare i glavnoga kuhara Bucu koji ovoj manifestaciji prisustvuju od njezinih početaka prije petnaest godina. Ostavljam ipak gljivare njihovoj ljubavi i

upućujem se pored ostataka nekadašnje pilane u kanjon čarobnoga Kamačnika.

U zraku se osjeća vlaga, podsjećajući me na dan kad Kamačnik nije bio nimalo gostoljubiv. S olovnosivog neba lijevala je kiša, mostovi i staze bili su skliski, a u blatu nad kanjonom ostale su stope mladog medvjeda čiji su otisci šapa bili veći od otisaka mojih cipela. Bilo je to pri usponu na Bijelu kosu. Osmijeh zbog lijepih sjećanja preleti mi usnama. Danas je sunčan dan, ali će do njegovog kraja kanjon opet zasuti kišne kapi.

Duž puta su postavljene poučne ploče koje upoznaju posjetitelje s geomorfološkim fenomenima, florom i faunom. Kamačnik je voden tok u masivu Velike Kapele usječen u stijene vapnenačke građe. Voda se prelijeva i huči u malim kaskadama stvarajući brzace i slapišta i vrtloži se u kamenim loncima tvoreći kanjon nezamislivih zvukova, boja i oblika i povremeno ponire u krškom koritu toka. Osobito je bogat vodom tijekom kišnih razdoblja i u proljeće kad okopni snijeg. Voda je izvor, ali i uništavateljica života. Kad je pitoma, daje, kad je divlja, uzima. Porušena stabla, iščupana s korijenjem, potonula, ostavljena, nijemi

su svjedoci razorne sile vode-rušiteljice. Ovdje se šuma, kraljica Gorskog kotara, obnavlja prirodnim putom, iz sjemenja, pa će proteći mnoge godine dok se ne oporavi i zaboravi nasilje kiša, snijega i leda.

Izvor Kamačnika malo je jezerce boje šume, neba i zemlje, krškog porijekla nad potopljenim špiljskim kanalom zbog kojeg mu nije moguće izmjeriti dubinu. Iako su speleoronioci zaronili do dubine od 95 metara, izvor je mnogo dublji. Na površini je voda mirna i glatka, otječe mirno, a u dubinama se kovitla i vrije kao u kotlu. Izvor je okružen poluokruglim, strmim padinama obraslim bukovom šumom i paprati pa se do samog izvora zapravo i ne može sići.

»Čovjek sjedne kraj izvora i zamoli ga da ga okrijepi, dotakne svojom snagom beskrajne dubine i ozdravi ga. (...) Sjeti se legende koja kaže da izvor nema dna, da je beskrajno dubok. (...) Umiven toplim ljetnim vjetrićem čovjek zadrijeđema. Probudivši se ugleda plave oči, ljepeš i dublje od samog izvora. I čovjek se uplaši. Tko si ti? – upita. Ja sam Dobra vila s izvora, odgovori djevojka. Tražio si izvor da ti pomogne. Gdje živiš? – ponovno pita čovjek. Živim u izvoru, u njegovim dubinama. Ja sam posljednja Dobra vila s izvora Kamačnika, odgovori mu vila. (...) Samo onaj tko vjeruje da postoje Dobre vile zna istinu. Tko vjeruje u njih, doći će na izvor Kamačnika. Pričekat će suton ljetne večeri. Kada se počne dizati maglica iznad vode, čut će glasove čudnih

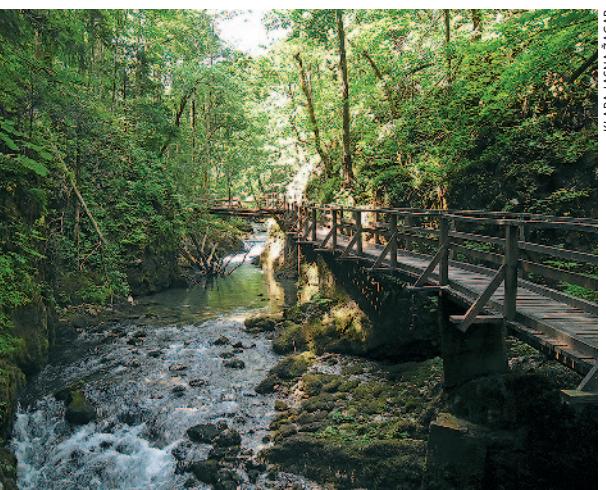
bića koja tu žive. Tada vrijeme više neće postojati. Prošlost će postati sadašnjost, a u budućnost će se morati vratiti. Počet će igra svjetla i sjena, mašte i zbilje. Čovjek će osjećati želju da bude dio beskraja i da igra Dobrih vila nikada ne prestane.«¹

Na izvoru Kupice

Cestom što se iz Delnica u oštrim zavojima spušta prema Brodu na Kupi i u podnožje Drgomlja stiže se do Kupice. Kupica je kratka rječica čije se kristalno čiste, bistre vode u kratkom toku u Brodu ulijevaju u veliku Kupu. Staza prema samom izvoru počinje u malom goranskom selu Maloj Lešnici, ostavljajući cestu i spuštajući se kratko prema kamenom mostu.

Uzvodno od mosta, zbog blizine vodotoka i obilja vlage, vegetacija koja okružuje rječicu bujna je i gusta. Vlaga u zraku gotovo da se može taknuti rukom. Kupica je nemirna, pjeni se i žubori preskačući s kamena na kamen. U dubokim bazenima obitavaju potočne pastrve, lipljani i mladice, a u dobro skrivenim manjim vodotocima patke i leptiri. Uz glasan šum voda u skladnim slojevima klizi niz branu. Staza je skrivena u gustoj paprati čije mi se lišće lijepi za noge i cipele.

Tko želi razgaliti svoje srce i odmoriti dušu, treba ići dalje do samog izvora. U ovoj divljini svijet je utihnuo. Samo katkada nad vodom polete dosadne mušice koje u hitrom letu hvata usamljena gorska pastirica. Ovdje, pod Jezerskom stijenom i strmim padinama obraslim bukovom šumom, skromno, tiho i bez buke izlazi iz duboke podzemne pukotine Kupica tvoreći omanje jezerce. U jezercu je voda tamno-modra, zelena i bijela, kako već nebo i oblaci mijenjaju oblike i boje, a sunce baca sjene okolnih stabala bukava i jela na bistro vodeno ogledalo. Posve je mirna na površini, ali nemirna i snažna u dubini, pod mahovinom obraslim kamenjem što su ga dovaljale vode koje u proljeća i jeseni probijaju iz okolnih špilja. U jezeru ne žive ribe jer voda zaudara na željezo, pripovijedaju stari Brođani, a u staro doba nizvodno, nakon što se Kupica tripot savila poput zmije, bio je Homer u kojem se vadila željezna ruda, a bio je

Kamačnik

KLARA JASNA ZAGAR

1 Marušić, M. (2013.) *Bilo jednom na izvoru Kamačnika* [online]. Dostupno na: <http://gorskennovosti.net/2013/05/25/gorska-pisma-citatelja-bilo-jednom-na-izvoru-kamačnika/> [2. kolovoza 2015.]

Izvor Kupice

KLARA JASNA ŽAGAR

tamo i velik željezni bat² kojim se kovalo željezo. U tom Homeru iz kamena je vapnenca pored mlinu izvirala biser-voda, a moćna je Kupica pogonila gospodsku žagu³ iz koje se uvijek čulo snažno štropotanje. Ostaci toga, današnjem čovjeku bajkovitog vremena, prisutni su u drvenom visećem mostu koji više nije u funkciji i jednom kamenom zidu mlinu ugrađenom u novi objekt.

Nizvodno je Kupica u svom toku mirnija i pitomija, gotovo plaha. Trava je bujnija, počinje područje polja i vrtova. Pored vikendica ukrašenih cvijećem i raspela na križanju putova voda se Kupice bučno i snažno sjedinjuje s vodom Kupe.

Na izvoru Kupe

Kupskom dolinom, prelijepom i prebujnom zelenom oazom šumi hladna Kupa, savijajući se poput ukrasne srebrne vrpce u djevojačkoj kosi i primajući Malu Bjelicu, Kupicu, Čabranku i druge potočiće u svoje korito. Na putu dugom tristotinjak kilometara, prije njezinog ušća u Savu kod Siska vodom je pune prebogata Korana koja već nosi u sebi vode Mrežnice, te Kupčina, Glina, Petrinjčica i Odra.

² Njem. Hammer, bat, čekić

³ Njem. Säge / reg. žaga, pila

Put kojim sam od Razloga, sela s osam stanovnika i ulazom u Nacionalni park Risnjak, strmo silazila prema izvoru bio je mokar i duboko izbrazdan kišama. Gusta bukova šuma s primjesama jele i gorskog javora i slabije razvijenim grmljem neobično je svježa i miriše na prošlotjednu kišu. Jelova stabla teško su oštećena bolešću, niže su grane gole i strše oko debala poput neupotrebljivih drvenih batrljaka. Šuma je tiha, nema šumorenja vjetra ni cvrkuta ptica. Na najstrmijem dijelu puta sagrađene su stube s rukohvatima da bi se povećala sigurnost silaska u suho korito bujične rječice Krašičevice. Suho korito bujičnjaka lijep je prilazni put izvoru, ali nemilosrdna priroda ostavila je neizbrisive rane u obliku porušenih stabala i otkinutih grana koje poput mrtvih udova leže razbacane posvuda uokolo. Kad rječica nabuja vodama što se poslije silnih goranskih kiša i otapanja snijega sa zametenih okolnih brežuljaka slijevaju u njezino korito, prilaz Kupi postaje nemoguć. Bujičnjak blizu izvora ulijeva svoju vodu u veliku, daleku, nesagledivu Kupu. Most na ušću je oštećen, vjerojatno u poplavama kad su Krašičevica i Kupa napustile svoja korita.

Izvor rijeke Kupe još je uvijek neriješena zagonetka goranskog krša. Jedan je od najjačih i najdubljih hrvatskih izvora. Podno sjeveroistočnih

ILARA JASNA ŽAGAR

Izvor Kupe

obronaka Risnjaka, a na samom rubu Nacionalnog parka vodena je masa oblikovala tirkizno jezero zeleno-plave boje u kojem se brčkaju i cakle radoznali lipljani. Krški izvor Kupe postankom se nimalo ne razlikuje od izvora Kamačnika i Kupice, ali je od njih znatno veći. Voda mirno izlazi iz neistraženih dubina, još uvijek nedostupnih čovjeku, ali je Kupa iza izvora široka i brza rijeka, šumna i glasna, prepuna slapova koji su u prošlosti pokretali mlinove i pile.

Rijeka i žena, jedna do druge, nevjerojatno bliske. Voda koju tako velikodušno dijeli savršeno pristaje na moj dlan. Nagnula sam se nad nju tiho zadubljena u svoje misli. Gledala sam u jezero dugu, dugu, u tišini. Preljepo je. Spokojno i lijepo mjesto u malenom zakutku jedinstvene, jedine Zemlje. Sjajeći se na podnevnom suncu, skriveno među brdima, izgleda kao dobro očuvan svjedok davno minulog doba. I zato dok Kupa u kanjonu ljubi svoje obale, mrmori, rijeko! Lelujaj pod strmom, gotovo okomitom Gavranovom stijenom nad izvorom dok prozirna voda žubori nad krupnim, mahovinom obraslim kamenjem, a grane poniru u tvoje korito! Probudi ptice, budi sunčev glasnik! I šumi rijeko, jer kad sve prođe, ostajete mi ti – i planina!

* Izvori Kamačnika, Kupice i Kupe kontrolne su točke Goranskog planinarskog puta. Izvori Kamačnika i Kupe zaštićeni su hidrološki spomenici prirode, a izvor Kupice je vodozaštitno područje.

Speleoronjenje u izvorima Kamačnika, Kupice i Kupe

Izvor Kamačnik

Četvorica hrvatskih speleologa (Ivana Ćuković i Robert Erhardt iz SO PDS-a »Velebit«, Branko Jalžić iz SO HPD-a »Željezničar« i Maksimiljan Babić iz SO HPD-a »Biokovo«), uz dvojicu slovenskih instruktora, zaronili su 95 m duboko, a potopljeni kanal se nastavlja. Nacrt nije rađen, samo skica koja nije objavljena (Ivana Ćuković, 2008: Speleoroničko istraživanje izvora Kamačnik. Velebiten, br. 45, str. 39-41, Zagreb)

Izvor Kupice

U međunarodnoj speleoroničkoj ekspediciji istražen je i izvor Kupice, izrađen je nacrt izvora, opisan je i objavljen. Ronili su: Gordan Polić, Jean François Manil, Nelly Moutard i Jean-Pierre Stefanato. Duljina potopljenog kanala do neprolaznog zarušenja je 75 m, a dubina 39 m (Frank Vasseur; 2000: Ekspedicija »Speleoronjenje '99« (Izvor Kupice). Speleo'zin, br. 13, str. 7-8, Karlovac).

Izvor Kupe

U međunarodnoj speleoroničkoj ekspediciji 2008. u izvoru Kupe ronilo je više ronilaca, a najdublje se spustio talijanski ronilac Luigi Casati – 154 m. Ostali ronjoci zaronili su do –70 m. Izrađen je nacrt izvora, opisan je i objavljen. Potopljeni kanal se nastavlja u dubinu (R.O. (Roman Ozimec), 2008: Ronilački rekord u krškom fenomenu -154 m ispod površine Kupe. Meridijani, br. 127, str. 15, Samobor i Tihomir Kovačević, 2009: Međunarodna speleoronička ekspedicija »Zrmanjin BUK '08« (Kupa). Speleolog, br. 56, za 2008., str. 57-59, Zagreb)

Kamešnica – dama neprocjenjive i opuštajuće ljepote

Valentina Bušić, Osijek

Jednog su nas čarobnoga rujanskog vikenda naše gojzerice latalice odvele do dalmatinsko-bosanske ljepotice među planinama – Kamešnice. Svatko tko jednom dođe u taj planinski raj sigurno će poželjeti vratiti se u tu zelenu oazu.

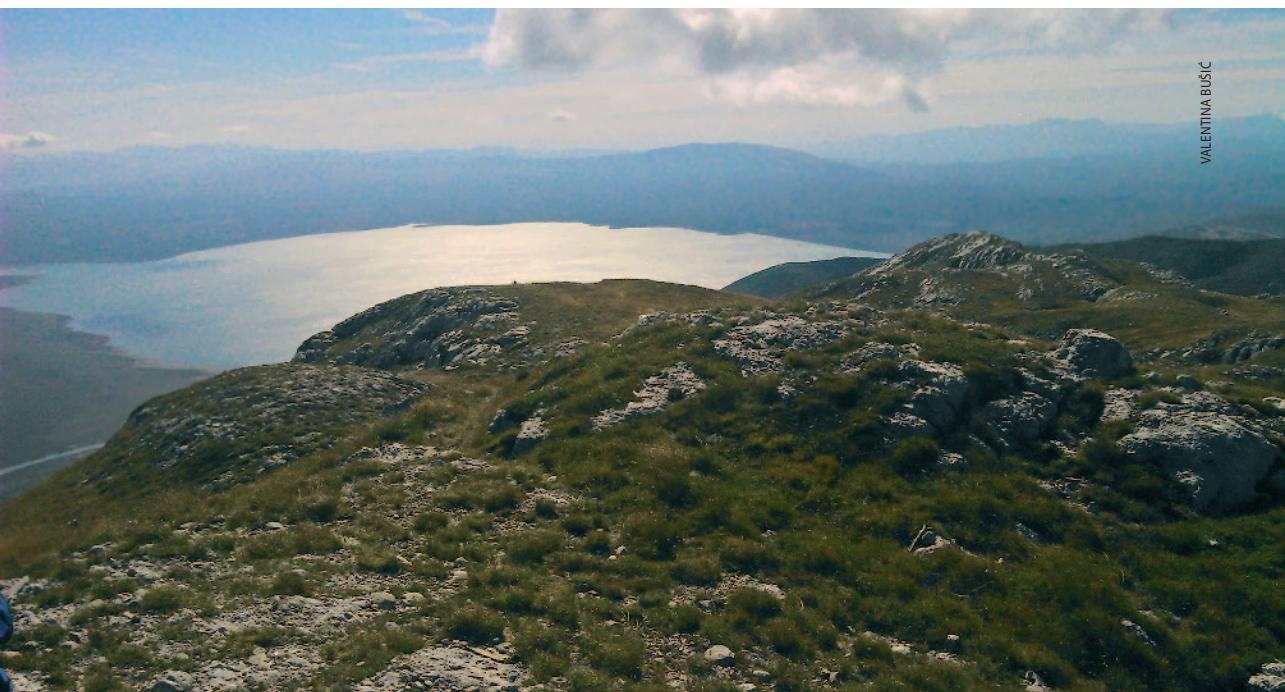
Dobrodošlica i doček uz rominjanje kiše

Kad smo stigli u Livno, iza nas je već bilo osam sati vožnje. Prema dogovoru s vrlo ljubaznim domaćinima, smještamo se u novoizgrađenom ŠRC-u »Kamešnica« na Buškom jezeru. Loše nam je vrijeme malo poremetilo planove pa je subotnji planinarski dan pretvoren u turistički. Ne žalimo se

previše jer nam ta okolnost omogućuje da obidemo i upoznamo sve turističke adute grada Livna.

Odmah ujutro, nakon autohtonoga bosanskog doručka, krećemo u obilazak franjevačkog samostana sv. Petra i Pavla u Livnu. Vođeni sjajnom i simpatičnom kustosicom muzeja Ružicom Barišić, s oduševljenjem slušamo o dušobrižničkom i prosvjetiteljskom radu franjevaca. Oni su skupljali i čuvali kulturno blago livanjskoga kraja koje je danas pohranjeno u više zbirk: sakralnoj, arheološkoj, numizmatičkoj, etnografskoj i zbirci starog oružja. U samostanu je i stalан postav slika Gabriela Jurkića i zbirka suvremenog slikarstva. Jurkić je jedan od najpoznatijih slikara u povijesti

Buško jezero s Gole kose

Članovi PD-a »Zanatlija« iz Osijeka na Konju

Bosne i Hercegovine. Nakon toga upoznajemo i Duman – izvor rijeke Bistrice u podnožju kraškog brda Bašajkovca.

Poslijepodnevne sate koristimo za obilazak ekosela Grabovice nedaleko od Livna. To je idilično mjesto s prekrasnim vidikom na Buško jezero, idealno za fotografiranje. U konobi Grabovici uživamo u domaćoj kuhinji i priprećavamo prve livanjske dojmove. Imamo sreće što smo naišli na svatove i mladenačku zabavu. Neke od nas ponio je zvuk harmonike.

Radosna gozba i šetnja do Buškog jezera

Nakon kraćeg odmora i uživanja vraćamo se do svoga prenoćišta, gdje nas domaćin Željko Puđa dočekuje na najbolji mogući način. Neki od nas pretrpali su želuce bosanskim specijalitetima. Upućujemo se u šetnju do Buškog jezera. Do te modrozelene ljepotice stiže se za petnaestak minuta lagana hoda. Blato nas nije omelo da udahnemo ljepotu toga živopisnog hidrološkog dragulja.

Uvečer provodimo ugodne trenutke uz druženje i s neizvjesnošću očekujemo kakvo će vrijeme biti sutradan. Ne čini se obećavajućim – u san tonemo uz glasnu uspavanku grmljavinskog nevremena. Međutim, nebeski su se čuvari pobrinali da nas ujutro dočeka vedro nebo, tako da smo s uzbudjenjem očekivali uspon na najviši vrh Kamešnice – Konj (1856 m).

Nezaboravan uspon grebenom Kamešnice

Još prije svitanja upućujemo se u Podgradinu, početnu točku uspona prema vrhovima Kamešnice. Iz sela se staza najprije penje kroz visoku makiju i bukovu šumu te zatim vrlo oštro uzbrdo do Pešinog vrla, na visini od 1350 metara. Taj je izvor domaćem stanovništvu vjekovima davao pitku vodu. Nadopunjujemo svoje rezerve vode i nastavljamo. Godine 2007. sagrađeno je na Pešinom vrlu planinarsko sklonište, idilična, topla drvenjara, spremna zagrliti svoje planinare prolaznike.

Dalnjim usponom stižemo na Golu kosu, mjesto koje nikoga ne ostavlja ravnodušnim. Predivan, sunčan dan podario nas je uistinu prekrasnim vidicima na župu Podhum, Buško jezero i okolna sela. Put dalje vodi po grebenu, zavojito, otvorenim terenom, pa vrlo oštro uzbrdo do vršnoga hrpta. Nakon dvadesetak minuta izlazi se na Konj (1856 m), najviši vrh Kamešnice. Sve napore koji su nas pratili putem zaboravili smo u trenutku kad smo kročili nogom na taj čudesan vidikovac. Kamešnica u svojim njedrima skriva razne ljepote, ali ono što se najdublje urezalo u pretince našeg sjećanja upravo je nestvarna ljepota nezaboravnih vidika prema Livanjskom polju, Buškom jezeru i gotovo cijeloj Sinjskoj krajini. Dobro se vide okolne planine Cincar, Tušnica, Vran, Čvrsnica, Zavelim, Biokovo, Mosor, Svilaja, Kijevoški Bat, Dinara, Troglav i vrh Velika Duvjakuša. Predivan, sunčan dan omogućio nam je da vidimo čak i splitski Marjan i naše predivno more. Svi su ostali zatečeni čarobnim krajolicima i dalekom plavom daljinom.

Neprocjenjiv je osjećaj s vrha promatrati zaostale oblake ispod sebe. Čini se kao da stojiš u polju pamuka kroz koje se gorski greben spušta i diže u neprekinutoj liniji, poput valova. Sa sjetom upućujemo svoje poglede prema čarobnim obroncima jer znamo da ćemo se ubrzo morati vratiti.

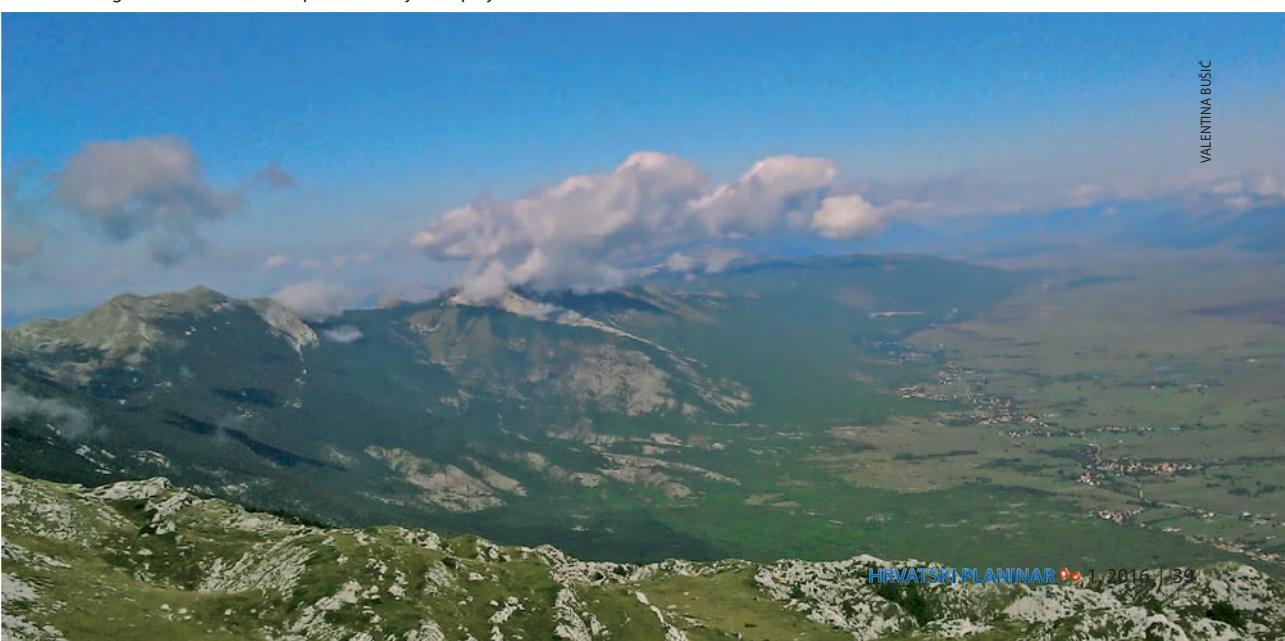
S Konja silazimo preko Fiskije (1350 m) i planinarskog odredišta Potajnice (1180 m), gdje se nalazi izvor vrlo dobre vode. Fiskija se rijetko posjećuje, no ona je jedna od važnih točaka na

hodočašću u Sinj preko Kamešnice. Laganim korakom, nakon ukupno devet sati hodanja po toj zanimljivoj planini, spuštamo se u Podgradinu, selo odakle smo krenuli na planinu.

Kamešnicu ću pamtiti po njenoj pitomičnosti, ljepoti njenih travnatih visoravni, crvenim gorskim smrdljikama, kamenitom mozaiku, čistoći bukove i jelove šume, mnogim izvorima i kamenim vrhovima. Zato nije čudno što svaki planinar ostaje općinjen šarmom planine: njenom zelenom oazom, strmim vrhovima i rajskevim cvijećem, tako da teret na leđima može nositi satima. Svatko tko je prošao ovom zelenom oazom neće zažaliti i ta će mu se magična panorama duboko urezati u sjećanje. Kamešnica je planina s kojom se može ostvariti iskreno prijateljstvo jer nitko od planinara ne dolazi na nju radi osvajanja. Došli smo joj se diviti, a ona nas je za nagradu ispunila svom svojom snagom, ljepotom, prostranstvom i smjelošću.

Za ovaj predivni izlet zahvaljujem Mirjani Špehar, koja je besprijekorno sve organizirala i vodila savjesnu brigu o sudionicima izleta. Iskoristili smo vikend najbolje što smo mogli – vidjelo se to po zadovoljnim, iako umornim licima hodača. Hvala domaćinu Željku Pudi koji nas je ugostio na najbolji mogući način. Hvala i kustosici Ružici Barišić koja nam je uljepšala kišno subotnje prijepodne. Hvala svim divnim ljudima s kojima sam provela taj neprocjenjivi vikend, okupan kišom, grmljavnom i suncem, mirisom planine te toplinom i mirom u srcu.

Pogled s vrha Kamešnice prema Livanjskom polju

Dr. Milivoj Kovačić (1927. – 2015.)

Dana 5. prosinca izgubili smo osobu koja je bila jedan od stupova hrvatskog planinarstva. U dubokoj starosti, u Koprivnici je preminuo liječnik, publicist i svestrani planinar dr. Milivoj Kovačić – ličnost koja je desetljećima simbolizirala koprivničko planinarstvo i PD »Bilo«. Njegova je zasluga što je Bilogora sa svojih tek 307 metara visine »postala« planinom. Zanimljiva je činjenica da je imao 83 godine (!) planinarskog staža jer je, zahvaljujući svojim roditeljima, pionirima planinarstva u Koprivnici, postao članom »Bila« još 1932. Rodio se 28. lipnja 1927. i kao osamnaestogodišnjak jedva preživio Bleiburg, »Križni put« i Disciplinski bataljon u JNA. Studij medicine nije mogao završiti u Zagrebu nego je morao studirati u Beogradu, gdje je njegova prošlost bila manje poznata i gdje nije bilo propitkivanja. U njegovu psihogramu glavne su karakteristike bile neobična marljivost i upornost, a usto i organizacijska sposobnost, što je osobito došlo do izražaja u 23-godišnjem razdoblju (1975. – 1998.) kada je kao predsjednik bio na čelu PD-a »Bilo« u Koprivnici. Čega bi se god prihvatio, izveo bi do savršenstva i samo je tako moguće shvatiti zašto je njegovo društvo u to doba po broju članova (700) bilo drugo u Hrvatskoj, a prvo po broju mlađih. Čak su i škole u selima oko Koprivnice

imalo brojne i vrlo aktivne planinarske sekcije. Misao vodilja bila mu je da Koprivnica u planinarskom pogledu mora biti u vrhu, makar u okolini nema prave planine. Uspio je »Bilu« priskrbiti planinarsku kuću i društvene prostorije te trasirao »Koprivnički planinarski put«, a na planinarskim manifestacijama koje je organizirao znalo se okupiti i više od tisuću planinara iz cijele Hrvatske. Dugogodišnji je suradnik ovog časopisa, koji je u njegovo doba u Koprivnici imao rekordnih 140 pret-

platnika. No ni time nije bio zadovoljan, nego je punih 20 godina bio urednik društvenoga glasila »Bilogorski planinar«. Bio je član Uredničkog odbora »Hrvatskog planinara«. Kruna je njegove publicističke djelatnosti opsežna povjesna monografija u povodu 80. godišnjice osnutka PD-a »Bilo« (osnovan je 1928.). Uza sve to bio je vrlo aktivan u Crvenom križu, a usto i darivatelj krvi. Dakako da je za svoje zasluge dobio mnoga i visoka priznanja, pa tako i Plaketu HPS-a. Recimo na kraju da je možda najvrednija njegova ostavština vrlo stabilan PD »Bilo«, koji je njegovom zaslugom i danas u Koprivnici duboko ukorijenjen, a zbog svoje tradicije uživa velik ugled. Njegov odlazak nije kraj, već početak jedne nove stranice koju je ispisao još za života, a ostvariti će je njegovi nasljednici, kći i sin. Dr. Željko Poljak

Vladimira Horvat (1936. – 2015.)

Prerano i neočekivano, 5. travnja 2015. preminula je Vladimira Horvat, vrijedna i uzorna planinarka iz PD-a »Ravna gora« iz Varaždina. Malo je tko mogao vjerovati da će nesretan događaj u Radovljici (Slovenija) biti težak i bolan rastanak s našom Vlatkom.

Vladimira Horvat, od milja Vlatka, rođena je 5. kolovoza 1936. u Selnici (Zlatar, Belec), a nakon pet godina boravka u Čakovcu njena obitelj dolazi u Varaždin, gdje Vlatka živi, školuje se, radi i djeluje do posljednjeg dana. Osmogodišnju školu i gimnaziju završila je u Varaždinu, a Višu pedagošku školu (skupina predmeta matematika i zemljopis) u Zagrebu, gdje je i diplomirala. Nakon završetka studija radi u Varaždinu, tri godine u IV. osnovnoj školi i 33 godine u V. osnovnoj školi.

Planinarenje je upoznala i zavoljela rano, u krugu svoje obitelji. Cijeli je život posvetila ljubavi prema prirodi, planinama i razvoju planinarstva u Lijepoj Našoj. Voljela je pitome planine Hrvatskog zagorja, krš

Velebita i Istre, Bajlovića sige na Tari, Ledenu pećinu na Durmitoru, planine u Slovačkoj, Austriji, Italiji, no uvijek su joj na prvome mjestu bile slovenske planine, od Pohorja, Golta i Krvavca do Triglava i Kanina.

Članicom planinarske organizacije postala je 1957. učlanjenjem u PD »Grič« u Zagrebu, gdje je bila i članica Upravnog odbora. Za istaknut rad u društvu i sudjelovanje u obnovi planinarskog doma »Runolist« dobiva svoju prvu pisanu pohvalu. Tada u Zagrebu završava alpinističku školu u organizaciji PSH-a. Već 1958. s PD-om »Runolist« sudjeluje na tečaju turnog skijanja u Julijskim Alpama, a poslije postaje vodič društvenih izleta i turistički pratitelj.

Godine 1958. aktivno sudjeluje u kreiranju »Zagorskoga planinarskog puta«. Danas je to obilaznica koja prolazi cijelim Hrvatskim zagorjem i dijelom Međimurja, a ima ukupno 25 kontrolnih točaka. Dužina puta premašuje 100 kilometara.

Vlatka aktivno radi na organizaciji sletova planinara, uređenju planinarskih staza i promociji planina Hrvatskog zagorja. Po profesiji nastavnica zemljopisa, a istovremeno zaljubljenica u planine i prirodu, odlično spaja ta svoja dva životna puta.

U PD-u »Ravna gora« nesebično je prenosila stečena znanja i iskustva na članove društva. Planinarsku sekciju u školi vodila je pune 33 godine, a mjesечно je organizirala barem jedan izlet. Više od deset tisuća učenika bilo je na njihovim izletima, a više od tisuću dvjesto učenika, zahvaljujući njoj i njezinim kolegama Nikoli Aleksiću i Josipu Novaku, završilo je školu skijanja na stazama Krvavca, Golte, Ribniškog Pohorja i Rogle. Istovremeno je aktivna u tijelima upravljanja PD-a »Ravna gora«, u kojem je bila tajnica 20 godina, a potom i predsjednica društva 19 godina. Velik je njezin doprinos izgradnji novog doma na Ravnoj gori (danas Filićeva doma), koji je otvoren 1963., te postavljanju piramide na vrhu Ravne gore.

Dugi niz godina organizirala je »planinarski tjedan«, na kojem je, uz druge vrsne predavače, držala predavanja o izletima što ih je vodila po planinama Hrvatske, Italije, Austrije, Slovenije, Mađarske, Slovačke, Crne Gore, Srbije, Bosne i Hercegovine i Makedonije. Zanimljive fotografije s izleta izlagala je na izložbama

planinarskih fotografija, te i na taj način širila ljubav prema planinarenju, planinama i prirodi.

Nažalost, posljednjih je godina života nemogućnost korištenja lijeve ruke bitno smanjila aktivnosti naše Vlatke. Ljubav prema planinama zadržala je unatoč teškoćama koje su je zadesile. Tada je motive sa svojih planinarskih fotografija prenosila slikanjem akvarela.

Za bogat planinarski život, doprinos planinarstvu, spremnost na akciju, te za pozitivne ljudske osobine koje su je krasile, primila je brojna priznanja, među ostalima Zlatni znak i Plaketu HPS-a, Zlatnu plaketu Saveza fizičke kulture općine Varaždin te druga priznanja grada Varaždina i matičnog društva. Od 2002. počasnja je članica i predsjednica PD-a »Ravna gora«.

Ova vrijedna planinarka i zaljubljenica u prirodu dala je velik doprinos razvoju planinarstva u varaždinskom kraju i planinarstva u cijelini. Poučavala je članove o osnovama planinarenja, snalaženju u prirodi, važnosti čuvanja prirodnih ljepota, navikavala djecu da vole prirodu, uživaju u planini i tako odgojila generacije novih planinara. Vlatkin cjelokupan rad u planinarskoj organizaciji te njezin vedar duh i plemenitost ostat će trajno u sjećanju varaždinskih planinara.

PD »Ravna gora«, Varaždin

Ešref Korjenić (1929. – 2015.)

U Sarajevu je 3. studenoga 2015. premijnuo Ešref Korjenić, istaknuti društveni i sportski djelatnik te nekadашnji predsjednik Planinarskog saveza Jugoslavije. Rođen je u Sarajevu 16. listopada 1929. Cijeli svoj život proveo je u rodnom gradu. U jednom delegatskom mandatu bio je predsjednik Općine Novo Sarajevo, koja je tada, sedamdesetih godina prošloga stoljeća, bila najveća općina na prostoru bivše Jugoslavije. Kao predsjednik Izvršnog odbora grada Sarajeva obavio je golem posao u organizaciji XIV. zimskih olimpijskih igara. Pri kraju svoga radnog vijeka bio je predsjednik Zajednice gradova Jugoslavije.

Planinarstvom se počeo baviti u ranim godinama. Bio je klasičan planinar, visokogorac, ekolog, planinarski pisac, predavač, planinarski fotograf i istinski volontер koji je mnogima koji su s njim planinarili ulijevao ljubav za planinu i prirodu te ih učio plemenitosti i prijateljstvu. Svoju nadarenost za pisanje u punoj je mjeri izrazio kao dugogodišnji suradnik u časopisu »Naše planine«, koji je izlazio 15 godina kao zajedničko

glasilo PSH i PSBiH. Dugogodišnji glavni urednik časopisa prof. dr. Željko Poljak zabilježio je: »Ešref je bio ne samo dobar planinar nego dapače i uzoran čovjek koji je dao velik doprinos suradnji između dvaju saveza – PSH i PSBiH«. Ostavio jeiza sebe dragocjene tekstove o planinarenju, potvrđujući time vrijednu misao: »što je zapisano, to se i dogodilo«.

Bio je predsjednik PSBiH i PSJ. Za njegova je mandata organizirana I. jugoslavenska alpinistička ekspedicija na Mount Everest. Neprocjenjiv je bio njegov doprinos radu mnogih planinarskih organizacija, što se ogledalo u pružanju i kreiranju većeg broja izvrsnih projekata i programa, na čijoj je realizaciji bio izravno angažiran. Vodio je mnoge planinarske pohode u domaće i inozemne planine. Za svoju dugogodišnju aktivnu suradnju, za naročite zasluge i pomoć u razvoju i afirmaciji planinarstva u BiH i bivšoj Jugoslaviji dobio je najviša prestižna društvena priznanja: spomen-plakete, odlikovanja, diplome i povelje.

Tomislav Batinić

Ivan Horvat (1944. – 2015.)

U Sesvetama je 14. studenoga 2015. preminuo dugogodišnji istaknuti član i predsjednik HPD-a »Lipa« Ivan Horvat.

Rođen je 13. veljače 1944. u Donjem Miholjcu. Otac, đurđevčanin, je bio kotarski predstojnik pa se obitelj često selila; obitelj se iz Donjeg Miholjca preselila u Viroviticu, a iz Virovitice u Zagreb gdje je Ivan Horvat završio osnovnu školu, opću gimnaziju te diplomirao na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu. Po završetku studija zaposlio se u Robnim terminalima Zagreb, gdje je do umirovljenja 2007. godine radio kao sudski vještak za toksikologiju.

Aktivnim planinarenjem bavio se od 1961. godine. Bio je član HPD-a »Zagreb-Matica«, a od 1988. i HPD-a »Lipa« Sesvete. U svom dugom planinarskom stažu obišao je mnoge hrvatske planine i planine susjednih država. Sudjelovao je u brojnim akcijama Hrvatskog planinarskog saveza, Planinarskog saveza Zagreba i planinarskih društava, te na savjetovanjima Zagorskog planinarskog puta. Bio je dopredsjednik HPD-a »Lipa« Sesvete od 1994. do 1997. i predsjednik u dva mandata, od 1997. do 2004. Izvršni odbor HPS-a dodijelio je tijekom njegova mandata priznanje društvu za najbolju planinarsku udrugu u Hrvatskom planinarskom savezu u 2001. godini. Planinarski savez Zagreba plaketu za dugogodišnji zaslužan društveni rad i razvijanje planinarstva 2004., a Međudruštveni savjet Zagorskog planinarskog puta priznjanje i prijelazni pehar najboljem društvu u 2004. godini. Kao predsjednik Povjerenstva za izlete organizirao je i vodio brojne planinarske izlete. Za svoj planinarski rad nagrađen je Srebrnim znakom s vijencem (1997.) i Plaketom (2004.) Planinarskog saveza Zagreba. Značajan doprinos dao je izgradnji Kapela hrvatskih mučenika na Lipi Rogu. Idejni je začetnik i organizator Zimskog i Ljetnog pohoda Sesvete-Lipa.

* * *

U trenucima poput ovoga najlakše je šutjeti i gledati kako sunce iza prozora klizi niz nebeski svod u bezdan svoga nebeskog života. Modra boja dnevne svjetlosti neprimjetno se stapa sa sivom bojom večeri pa onda obje utonu u duboku tamu noći. S prorijedenim krošanjima stabala otkidaju se umorni listovi i lagani poput paperja nežno dotiču zemlju, prekrivajući je toplim bojama jeseni. Danas ptice ne pjevaju, a vjetar ne šumori.

Kad ode čovjek i planinar, u jesen svog života, komadić srca se otkine i padne u jezero tuge. Očekivano, zbog teške bolesti, a opet iznenada i nekako prerano, za sobom je ostavio prazninu ispunjenu lijepim sjećanjima na velikog čovjeka i velikog planinara.

Zajedno smo planinarili dugih dvadeset i pet godina. Četvrtinu stoljeća. Sve te godine bila sam njegova Malička. Sve te godine nisam primjećivala koliko je očinske nježnosti bilo u imenu koje mi je nadjenuo. Dao mi ga je i prihvatile sam ga bez razmišljanja o tome što je ono značilo njemu. Malička! Jedino me on tako zvao. Slabašan osmijeh dotaknuo mi je usne. Sada znam što je značilo meni.

Prebjrem po tkanju naših planinarskih života, koje je sudsbita tako lijepo isplela u jedan i razmišljam o tome što sam naučila od planinara Ive. Naučila sam da planinar nikad ne ostavlja drugog planinara samog u planini i uvijek pomaže slabijima, umornima i uplašenima. Naučila sam da ljude uvijek treba pozdraviti, čak i kad oni ne pozdrave mene, upitati ih kako su i je li im lijepo u planini. Tako i oni uče biti bolji planinari. Uz njega sam naučila da je umor nakon dugog hodanja najlakše odagnati pjesmom i plesom. Sjećanje na planinarsku veselicu u Medimurju nosio je čitav život, a i moja se tuga na trenutak učinila manjom. Naučila sam da osmijeh na licu planinu čini lijepšom, a ljude ljubaznijima. Nikada nije isticao sebe, uvijek je poticao i hrabrio druge. Zbog njegovih sam ljudskih kvaliteta i ja postala bolja planinarka.

Moje najljepše sjećanje vezano je uz događaj na Kleku davne 1994. godine. Obilježavala se 120. obljetnica hrvatskog planinarstva. Ogulin je bio razoren ratnim vihorom, a Klek ponad njega obavijen oblacima i vjetrom. Ljudi su se mimoilazili u tišini, s istim osjećajima prkosa i ponosa. Svi su željeli stići na vrh, ali nekim je stijena Kleka bila preteška. Kad smo stigli na stijenu, jedna je žena drhtala i plakala bojeći se napraviti korak više. Njezino je društvo otišlo dalje, a ona je ostala sama i uplašena. Nisu nam trebale riječi da bismo se razumjeli, samo smo se pogledali i znali smo što nam je činiti. Zaobišla sam nesretnu ženu i pružila joj ruku, dok joj je Ivo pridržavao noge. Riječi ohrabrenja i spoznaja da nije sama na nju su djelovali čudesno. Napravila je prvi nesiguran korak, pa drugi, a svaki sljedeći bio je sigurniji od prethodnoga. Zajedno smo korak po korak stigli na vrh. Ovu priču nisam ispričala nikome, a nije ni Ivo. Nije bilo potrebno. Zbog osmijeha presretne žene naša su srca bila veća od Kleka.

Svoju je veliku ljubav prema planinama planinar Ivo prenio na svoju obitelj. Supruga Katarina vjerno ga je pratila od prvih do posljednjih zajedničkih dana. Sin Tomislav i kći Ivana bili su u svakoj njegovoj molitvi. Malena Veronika, djedov ponos, slijedila je njegov planinarski put. Radoznalim je dječnjim očima iz sigurna djedova naručja promatrala ljude i planinu. Najmlađi

Franjo sjećat će se djeda samo po fotografijama i međusobnoj ljubavi kakvu osjećaju samo djedovi i unučad.

Kažu da se ljudi penju na vrhove planina tražeći Boga, jer Bog živi na vrhovima planina. Sjećanje na Ivana Horvata ne bi bilo potpuno bez sjećanja na njegovu čvrstu vjeru i istinsku odanost Bogu. Predano je obilazio planinarske križne putove skromno noseći svoju muku

u sebi, a svoj križ na ledima. Koliko li smo samo misa zajedno proslavili na našoj Lipi, koliko slavlja u okriljima planina, nakon dugih hodanja, umorni i sretni!

I zato, kad suze zamute oči, zbogom, gospodine Ivo, i do viđenja u ono jutro kad ptice utihnu, kad sunce izgubi toplinu, a svjetlost obasja dušu! Vaša Malička.

Klara Jasna Žagar

PLANINARSKI VODIČI

Nemoguća misija: spoji nespojivo

U subotu 7. studenoga 2015. Stanica planinarskih vodiča (SPV) Split izvela je uspješnu vježbu. Naglasak je bio na pripremi pripravnika za ispit zakazan za 21. i 22. studenoga 2015. te na obnavljaju znanja iz prve pomoći, potrebnih za produžavanje vodičke licence. Vježbi su se priključili i članovi SPV-a Šibenik (vodič i tri pripravnika) te SPV-a Makarska (tri pripravnika). Ukupno je u vježbi sudjelovalo 85 ljudi, od čega 50 klijenata iz Splitskoga dijabetičkog društva (SDD), 10 vodiča i 21 kandidat, tri vodiča instruktora te jedan instruktorski kandidat.

Izazov je rastao iz trenutka u trenutak kako se vježba približavala, s obzirom na to da se broj elemenata koje je trebalo uključiti u vježbu stalno povećavao. Promijenjena je lokacija, dužina trajanja vježbe, naglasci vježbe, stil održavanja, dobili smo klijente, najavili su se gosti iz susjednih vodičkih stanica, a broj raspoloživih instruktora veoma je smanjen. Ipak, zadatak je zadatak, a izazov ne priznaje riječ »nemoguće«. Čvrsto smo odlučili da ćemo taj podvig privesti kraju na sveopće zadovoljstvo svih sudionika. Mnogi su mi po n-ti put (a ovdje n zaista teži u beskonačnost) rekli: »Plan je preambiciozan, nismo još radili takvo što, previše je novina, većina su sudionika vježbe pripravnici..., ali ako što zatreba: zovi!«

Vježba je osmišljena kao cjelodnevna akcija. Sudionici su bili podijeljeni u četiri skupine. Prije dolaska klijenata, članova SDD-a, ponovili smo nužna znanja potrebna u prvom dijelu vježbe, koji je bio koncipiran kao vođenje klijenata, uz izvođenje dijelova vježbe na terenu. Klijenti su se pokazali susretljivima kad im je objašnjen koncept vježbe pa je suradnja bila obostrana, ali bili su i jako zainteresirani za znanja i vještine što smo ih demonstrirali na terenu. Na »Jezera« na Malački odradili smo dio vježbe prve pomoći, postavili rukohvate, vježbali čvorove, a do »Jezera« vješto vodili klijente. Tamo se dio klijenata odlučio na povratak u dom pa su prepusteni iskusnim kolegama, dok je ostatak vodiča i

Obraćanje vodiča okupljenim planinarima

klijenata krenuo u obilazak postavljene kružne staze na kojoj su zadaci bili elementi iz orientacije. Na prvom određivanju stajne točke klijenti koji su odabrali najdužu turu poslani su naprijed, ponovno s našim iskusnim vodičima, kako bi na vrijeme bili na ručku, jer naučili smo da dijabetičari imaju vrlo precizan raspored prehrane od kojega nije uputno odstupati. Ostatak vodiča uspješno je odredio sve predviđene azimute, kontraazimute, stajne točke i vratio se u dom na ručak. Poslije ručka poslušali smo kratko predavanje o dijabetesu, koje su održali predstavnik SDD-a i liječnik Nardi Silić. Nakon završetka predavanja ponavljali smo teme koje su preostale pojedinim sudionicicima i utvrđivali znanja za ispit, dok su se klijenti bavili slobodnim aktivnostima.

Analizom vježbe otkrilo se zadovoljstvo takvim tipom organiziranja vježbe, gdje su svi sudionici maksimalno uključeni u njenu izvedbu. Na vidjelo su izišle vještine brze i uspješne prilagodbe situaciji, konkretne primjene teoretskog znanja u praksi, poštovanje dogоворa, ozbiljan pristup zadatku i njegovo rješavanje, ali ponajprije nesebična suradnja i potpora kolegama u izvršavanju zadataka, uz neizostavno druženje i razmjenu iskustava.

Nada Ilić

Opća skupština UIAA 2015.

Dana 23. listopada 2015. u Seoulu (Južna Koreja) održana je opća skupština Međunarodne federacije planinarskih saveza (UIAA). Sastanku je nazočilo 100 sudionika, među kojima su bili predstavnici 48 planinarskih saveza s pravom glasa. Hrvatski planinarski savez predstavlja je glavni tajnik Darko Berljak.

Okupljene su pozdravili predsjednik Korejskoga olimpijskog odbora, predsjednik uprave tvrtke North Face i predsjednik Planinarskog saveza Južne Koreje, koji je bio domaćin skupštine. Na početku je potvrđen zapisnik s posljednje skupštine održane 2014. u Flagstaffu (SAD), a slijedila su izvješća predsjednika UIAA o radu, o stručnim službama Ureda UIAA u Bernu (Švicarska) te izvješća iz područja marketinga i komunikacija. Predstavljeni su projekti »Poštujte planinu« (Respect the mountain) i online televizija usmjerena ponajprije prijenosima natjecanja u lednom penjanju (MountainTV).

Redovna točka svake skupštine pitanja su članstva u toj međunarodnoj organizaciji. Prema relevantnim potvrdama državnih vlasti određuje se koje su planinarske organizacije iz pojedinih država punopravne, a koje pridružene članice UIAA. U punopravno je članstvo ovaj put primljen Planinarski savez Indonezije. Iznesen je popis članica koje nisu podmirile godišnje članarine. Međunarodna unija Skyrunning, koja je članica UIAA od 2010., dobila je poseban status (unit member) samostalnog sporta u UIAA. Skyrunning su trkačka natjecanja u planinama (maratoni, vertikalni kilometri, trekking utrke i sl.).

Skupština je usvojila rezoluciju UIAA o klimatskim promjenama, izglasala strategiju UIAA te donijela

Bojan Rotovnik (PZS), Zehrudin Isaković (PSBiH) i Darko Berljak (HPS)

izmjene i dopune Statuta. Podnijet je izvještaj o finansijskom poslovanju UIAA, koje je stabilno u okviru godišnjega proračuna od 691.000 CHF (većina je prihoda od članarina, sponzorstva i od UIAA oznaka izvrsnosti za proizvode iz područja planinarstva).

Slijedili su izvještaji o radu stručnih komisija UIAA (za uspone, planinsku medicinu, zaštitu planinske prirode, planinarstvo, sigurnost, mlade, penjanje u ledu i antidoping), koji su jednoglasno prihvaćeni. Odlučeno je da se sljedeće svjetsko prvenstvo u lednom penjanju održi u siječnju 2017. u Francuskoj u organizaciji Cluba Alpin Français. Kooptirani su i novi članovi Izvršnog odbora UIAA. Sljedeća (izborna) skupština održat će 2016. u Bolzanu (Italija), a 2017. u Teheranu (Iran).

Svi članovi Skupštine UIAA

Nacionalni planinarski muzej u Južnoj Koreji

Ulažna dvorana muzeja

U pratećim događanjima prije i poslije skupštine, sudionici su posjetili Nacionalni planinarski muzej otvoren 2014. godine, koji se nalazi 50 km od Seoula. To je nesumnjivo najveći i najuređeniji muzej takve vrste na svijetu. Na molbu korejskoga planinarskog saveza, svi nazočni predstavnici donirali su ponešto

Union internationale des associations d'alpinisme (UIAA)

ili International Mountaineering and Climbing Federation međunarodna je federacija planinarskih saveza, osnovana 1932. u Chamonixu. Nakon osamostaljenja Hrvatske, Hrvatski je planinarski savez u rujnu 1991. postao članom UIAA i time postao prvi hrvatski sportski savez priznat od neke međunarodne federacije.

UIAA trenutačno objedinjuje više od 80 planinarskih saveza iz 50 država. UIAA je za područje planinarstva, penjanja i penjanja u ledu od strane Međunarodne sportske federacije SportAccord priznat kao svjetski savez tih sportova. Od 2012. predsjednik UIAA je Frits Vrijlandt iz Nizozemske. Osim predsjednika, glavna tijela UIAA su Glavni i Izvršni odbor, a aktivnosti se izvode putem osam stručnih komisija. Jednom godišnje održava se Skupština UIAA, svaki put na drugome mjestu. Skupština se sastoji od predstavnika svih članica no broj glasova svake od njih ovisi o statusu (punopravnom ili pridruženom), a kad se glasa o financijskim pitanjima, o visini iznosa uplaćene članarine. U povodu 100. obljetnice hrvatskog planinarstva, skupština UIAA održana je 1. srpnja 1974. u Delnicama. Troškove HPS-ove godišnje članarine u UIAA te sudjelovanja na općim skupštinama od 1992. do danas podmiruje Hrvatski olimpijski odbor.

od dokumenata i građe svojih nacionalnih saveza, za što je predviđen poseban postav u tom muzeju. Hrvatski planinarski savez predao je reprint prvog broja »Hrvatskog planinara« iz 1898. godine, primjerke svoje planinarske literature, postere hrvatskih planina i drugu građu.

Utemeljen Planinarski savez Bosne i Hercegovine

U Napretkovom domu na Trebeviću iznad Sarajeva u subotu 31. listopada 2015. održana je utemeljiteljska skupština Planinarskog saveza Bosne i Hercegovine. Utemeljitelji i osnivači jesu Planinarski savez Federacije BiH, Planinarski savez Republike Srpske i Planinarski savez Herceg-Bosne. Skupštinu Planinarskog saveza BiH čine zastupnici iz tih triju saveza, a u Upravnom su odboru predsjednici triju saveza-utemeljitelja, koji se na čelnom mjestu izmjenjuju svakih 16 mjeseci tijekom četverogodišnjeg mandata. Sve se odluke donose usuglašavanjem – konsenzusom, odnosno većinom glasova svakog saveza u Skupštini. Za predsjednika Saveza izabran je Zehrudin Isaković, a zamjenici su Branko Bago i Blagota Marković.

U skladu s odredbama Statuta, novoosnovani Planinarski savez BiH odražava državnu strukturu BiH, s tim da su sva tri konstitutivna naroda (Hrvati, Bošnjaci i Srbi) putem svojih planinarskih saveza ravнопravno zastupljeni u krovnoj organizaciji te na taj način daju pun doprinos razvoju i unapređenju bosansko-hercegovačkoga planinarskog pokreta. Tako su uspješno okončani dugogodišnji pregovori triju saveza i uspostavljeni modeli i načini funkcioniranja krovnoga planinarskog saveza u BiH. Poželimo novom Planinarskom savezu Bosne i Hercegovine uspješan i kvalitetan rad na dobrobit svih planinara u BiH.

Dražen Pažin

Susret voditelja planinarskih skupina djece i mladih na Omanovcu

U planinarskom domu »Omanovac« na Psunju održan je 21. i 22. studenoga 2015. susret voditelja planinarskih skupina djece i mladih. Ciljevi susreta bili su međusobno upoznavanje i razmjena iskustava te potpora planinarskim udrugama, školama, učiteljima i vodičima u formiranju i vođenju planinarskih skupina djece i mladih. Skup je organizirao Hrvatski planinarski savez, a sudjelovalo je više od 50 sudionika, mahom učitelja i nastavnika te planinarskih vodiča iz svih krajeva Hrvatske.

Skup je uvodno pozdravila dopredsjednica HPS-a Jadranka Čoklica, koja je i sama angažirana u radu s djecom u svojem planinarskom društvu. Ivan Hapač i Alan Čaplar prenijeli su iskustva iz Male planinarske škole HPS-a na Velebitu, a posebno je zanimanje izazvalo predavanje slovenskog instruktora Mateja Ogorevca o iskustvima u Planinskoj zvezi Slovenije, gdje je rad s mladima izrazito razvijen i primjereno organiziran. Dubravko Pejnović govorio je o iskustvima u odgoju delinkventne djece njihovim uključivanjem u planinarske aktivnosti. Pročelnik HGSS-a Vinko Prizmić prenio je iskustva i inicijative HGSS-a u radu s djecom te izrazio potporu organizacijskom osnaživanju takvog rada. U dalnjem tijeku susreta predstavljena su iskustva planinarskih društava i škola od Splita do Osijeka, uključujući i zanimljive edukativne igre, koje su zaigrali i sami sudionici susreta. Na skupu je potaknuto osnivanje komisije za djecu i mlade HPS-a te su dogovorenji daljnji koraci i zadaće.

Hrvatski planinarski savez od 2012. svake godine redovito organizira Malu planinarsku školu na Velebitu. O iskustvima u radu s djecom pisalo se u »Hrvatskom

Susret voditelja planinarskih skupina djece i mladih

planinaru«, a o toj se temi više puta govorilo u obrazovnom programu HRT-a i drugdje, radi promoviranja planinarstva i zdravog života djece i mladih. HPS je 2014. utemeljio godišnju nagradu za rad s djecom i mladima, a prva nagrada dodijeljena je skupini »Gojzeki« iz HPD-a »Željezničar« iz Zagreba. Kvalitetan rad prepoznat je u Osijeku, Rijeci, Splitu, Varaždinu, Murskom Središću, Zagrebu, Karlovcu, Koprivnici, Svetoj Nedelji i drugim sredinama i vrijedi ga dodatno poduprijeti. Dakako, rezultat susreta bilo je i međusobno upoznavanje i druženje planinara koje povezuje iskustvo u planinarskom radu s djecom. Prema ocjenama sudionika, susret na Omanovcu nadmašio je očekivanja i osnažio temelje za budući rad s djecom i mladima u HPS-u.

Alan Čaplar

Voditelji planinarskih skupina djece i mladih pred planinarskim domom na Omanovcu

Priznanja HPS-a u 2015. godini

Komisija za priznanja HPS-a održala je u 2015. godini šest sastanaka te zaprimila 145 i odobrila 137 zahtjeva za priznanja. Prijedlozi su stigli iz ukupno 30 društava. Dodijeljeno je 13 plaketa HPS-a, 16 zlatnih, 26 srebrnih i 82 brončana znaka HPS-a. Na žalost, Komisija nije mogla uvažiti 8 prijedloga jer nisu bili u skladu s Pravilnikom o dodjeli priznanja HPS-a.

Vladimir Horvat

Brončani znak

1.	Mira Benkus	HPD »MIV« Varaždin
2.	Milan Božinović	HPD »MIV« Varaždin
3.	Vlado Golubić	HPD »MIV« Varaždin
4.	Drago Stupar	HPD »MIV« Varaždin
5.	Nikola Šebrek	HPD »MIV« Varaždin
6.	Franjo Turek	HPD »MIV« Varaždin
7.	Tomislav Novak	HPD »Željezničar« Zagreb
8.	Danko Ferber	HPD »Željezničar« Zagreb
9.	Iva Kaštela	HPD »Željezničar« Zagreb
10.	Nikola Derežić	HPD »Željezničar« Zagreb
11.	Marko Budić	HPD »Željezničar« Zagreb
12.	Josip Vuković	HPD »Željezničar« Zagreb
13.	Valentina Pavliša	PK »Scout« Samobor
14.	Slavko Kovač	PDS »Prijatelj planina« Zagreb
15.	Marijan Paladinić	PD »Strilež« Crikvenica
16.	Darko Gašparović	PD »Strilež« Crikvenica
17.	Diletansko kaz. »Pentravci«	PD »Grafičar« Zagreb
18.	Bernard Wagner	HPD »Jastrebarsko« Jastrebarsko
19.	Tatjana Perković	PD »Mljet« Goveđari
20.	Franjo Car	HPD »Međimurje« Čakovec
21.	Ljuba Pavlić	HPD »Međimurje« Čakovec
22.	Eduard Pavlić	HPD »Međimurje« Čakovec
23.	Mato Ferderbar	HPD »Međimurje« Čakovec
24.	Branimir Šantl	HPD »Međimurje« Čakovec
25.	Katarina Janković	HPD »Međimurje« Čakovec
26.	Mirjana Kovač	HPD »Međimurje« Čakovec
27.	Slavica Hranilović	HPD »Međimurje« Čakovec
28.	Ivka Matana	PD »Mljet« Goveđari
29.	Pero Matana-Đivkov	PD »Mljet« Goveđari
30.	Ilija Stražičić-Paje	PD »Mljet« Goveđari
31.	Josip Krnic	PD »Mljet« Goveđari
32.	Maja Perković	PD »Mljet« Goveđari
33.	Pavica Milić	PD »Mljet« Goveđari
34.	Gina Hajdić	PD »Mljet« Goveđari
35.	Antun Radulj-Ropa	PD »Mljet« Goveđari
36.	Marita Perković	PD »Mljet« Goveđari
37.	Ivan Sršen-Brego	PD »Mljet« Goveđari
38.	Davor Stražičić	PD »Mljet« Goveđari
39.	Elizabeta Soban-Antolić	PD »Mljet« Goveđari
40.	Philippe Perković	PD »Mljet« Goveđari
41.	Nikola Debelić-Đurica	PD »Mljet« Goveđari
42.	HPD »Dubrovnik«	HPD »Dubrovnik« Dubrovnik
43.	PD »Mljet«	PD »Mljet« Goveđari
44.	PD »Planika«	PD »Planika« Babino polje
45.	HPD »Sveti Ilij«	HPD »Sveti Ilij« Orebic

46.	Ljubica Pečnik	PD HP i HT »Sljeme« Zagreb
47.	Katarina Ivčić	PD HP i HT »Sljeme« Zagreb
48.	Zvonimir Tilić	PD »Ericsson Nikola Tesla« Zagreb
49.	Ivica Sever	HPD »Ivančica« Ivanec
50.	Dubravko Klapčić	HPD »Ivančica« Ivanec
51.	Franjo Dukarić	HPD »Ivančica« Ivanec
52.	Robert Hogge	HPD »Ivančica« Ivanec
53.	Krešimir Frtišić	HPD »Ivančica« Ivanec
54.	Vlasta Friščić	HPD »Ivančica« Ivanec
55.	Ranko Zbodulja	HPD »Ivančica« Ivanec
56.	Branko Kozina	HPD »Ivančica« Ivanec
57.	Tomislav Friščić	PK »Ivanec« Ivanec
58.	Darko Kos	PK »Ivanec« Ivanec
59.	Nenad Novak	PK »Ivanec« Ivanec
60.	Josip Cerjan	PK »Ivanec« Ivanec
61.	Ivan Strugar	PK »Ivanec« Ivanec
62.	Stjepan Kuštelega	PK »Ivanec« Ivanec
63.	Ivan Mudri	PK »Ivanec« Ivanec
64.	Duško Vitez	PK »Ivanec« Ivanec
65.	Krešimir Banek	PK »Hrv. liječ.zbora« Zagreb
66.	Davor Banić	PK »Hrv. liječ.zbora« Zagreb
67.	Željko Bogić	HPD »Malačka« Donja Kaštela
68.	Filip Balić	HPD »Malačka« Donja Kaštela
69.	Igor Laurić	HPD »Malačka« Donja Kaštela
70.	Kate Majković	HPD »Malačka« Donja Kaštela
71.	Petar Penga	HPD »Malačka« Donja Kaštela
72.	Vedran Huljev	PU »Dinaridi« Split
73.	Neli Huljev-Žolo	PU »Dinaridi« Split
74.	Tonči Rinčić	PU »Dinaridi« Split
75.	Teo Kovač	PU »Dinaridi« Split
76.	Sanja Puljas	PU »Dinaridi« Split
77.	Ante Roje	PU »Dinaridi« Split
78.	Damir Barić	PD »Opatija« Opatija
79.	Damir Lončar-Peko	PD »Strilež« Crikvenica
80.	Marina Župan	PD »Strilež« Crikvenica
81.	Tanja Malovoz	PD »Strilež« Crikvenica
82.	Nenad Jurko	PD »Imber« Omiš

Srebrni znak

1.	Jadranka Čoklica	HPD »MIV« Varaždin
2.	Ladislav Novak	HPD »MIV« Varaždin
3.	Ivica Čanadi	HPD »Željezničar« Zagreb
4.	Josip Povrženić	HPD »Željezničar« Zagreb
5.	Dalibor Jirkal	HPD »Željezničar« Zagreb
6.	Mea Bombardelli	HPD »Željezničar« Zagreb
7.	Gordan Budić	HPD »Željezničar« Zagreb
8.	Željko Novak	HPD »Željezničar« Zagreb
9.	Franjo Janković	HPD »Međimurje« Čakovec
10.	Velimir Mačković	HPD »Međimurje« Čakovec
11.	Željko Kovačić	HPD »Međimurje« Čakovec
12.	Dubravka Kapun	HPD »Međimurje« Čakovec
13.	Kata Bičak	HPD »Međimurje« Čakovec
14.	Zlatica Krošelj	PD HP i HT »Sljeme« Zagreb
15.	Vladimir Bijelić	PD HP i HT »Sljeme« Zagreb

16.	Josip Županić	PD HP i HT »Sljeme« Zagreb
17	Nada Banović	HPD »HZZO« Požega
18	Marijan Banović	HPD »HZZO« Požega
19	Bogomir Hrnčić	PD »Ericsson Nikola Tesla« Zagreb
20	Zdravko Ivančić	PD »Ericsson Nikola Tesla« Zagreb
21	Željka Lepen	PD »Ericsson Nikola Tesla« Zagreb
22	Dubravko Pejnović	HPD »Ivančica« Ivanec
23	Božidar Faber	PK »Hrv. liječ. zbora« Zagreb
24	Viktor Tišler	PK »Hrv. liječ. zbora« Zagreb
25	Drago Grubač	PU »Dinaridi« Split
26	Anđela Odrlijan	PU »Dinaridi« Split

Zlatni znak

1	Nada Canjuga	HPD »MIV« Varaždin
2	Ljiljana Kliček	HPD »MIV« Varaždin
3	Tomislav Peršić	HPD »MIV« Varaždin
4	Slavko Patačko	HPD »Željezničar« Zagreb
5	Zvonko Filipović	HPD »Željezničar« Zagreb
6	Vladimir Lakuš	HPD »Željezničar« Zagreb
7	Branko Tesla	HPD »Željezničar« Zagreb
8	Marin Perković	PD »Mljet« Goveđari
9	Stanko Sokol	PD HP i HT »Sljeme« Zagreb
10	Mihovil Bratanić	PD »Ericsson Nikola Tesla« Zagreb
11	Rujana Baketić	PD »Ericsson Nikola Tesla« Zagreb
12	Vlado Friščić	HPD »Ivančica« Ivanec

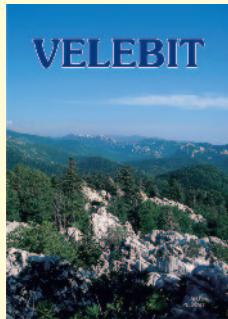
Plaketa

1	Zlatko Peršić	HPD »MIV« Varaždin
2	Blaženka Turkalj	HPD »MIV« Varaždin
3	Magdalena Bistrović	HPD »Medimurje« Čakovec
4	Žarko Nikšić	PD HP i HT »Sljeme« Zagreb
5	Damir Kuzmanić	PD »Ericsson Nikola Tesla« Zagreb
6	Josip Geček	HPD »Ivančica« Ivanec
7	Ivan Geček	HPD »Ivančica« Ivanec
8	Franjo Surjak	HPD »Ivančica« Ivanec
9	Edvard Putar	HPD »Ivančica« Ivanec
10	Nikola Nišević	PK »Ivanec« Ivanec
11	Berislav Banek	PK »Hrv. liječ. zbora« Zagreb
12	Dragutin Kremzir	PK »Hrv. liječ. zbora« Zagreb
13	Darko Berljak	PDS »Velebit« Zagreb

Počasni članovi HPS-a

1	Vlado Božić	HPD »Željezničar« Zagreb
2	Darko Berljak	PDS »Velebit« Zagreb
3	Vinko Prizmić	HPD »Moros« Split
4	Borislav Aleraj	PDS »Velebit« Zagreb

PREKO 60% POPUSTA !!!

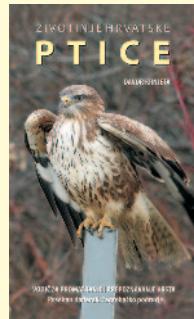

VELEBIT

Autor: **Ante Pelivan**

- fotomonografija
- bogato ilustrirana u boji
- format 30 x 21 cm
- 194 stranice
- tvrdi uvez

CIJENA: 190,00 kn

PTICE

Autor: **Davor Krnjeta**

- format 20,5 x 12 cm
- 350 fotografija u boji
- 360 stranica
- tvrdi uvez

CIJENA: 260,00 kn

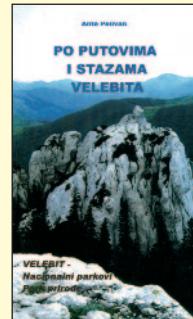

VODIĆ PO PRISTUPAČNIM ŠPILJAMA I JAMAMA U HRVATSKOJ

Autor: **Vlado Božić**

- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 300 stranica
- tvrdi uvez

CIJENA: 210,00 kn

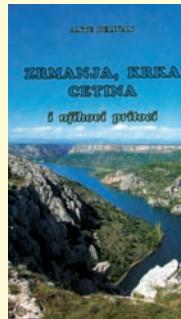

PO PUTOVIMA I STAZAMA VELEBITA

Autor: **Ante Pelivan**

- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 240 stranica
- meki uvez

CIJENA: 60,00 kn

ZRMANJA, KRKA, CETINA i njihovi pritoci

Autor: **Ante Pelivan**

- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 192 stranice
- meki uvez

CIJENA: 60,00 kn

Ukupna cijena za svih 5 knjiga je 780,00 kn

Sadašnja AKCIJSKA cijena je 290,00 kn

Knjige se prodaju samo u kompletu, a ne pojedinačno.

(poštarnica uključena u cijenu)

EKOLOŠKI GLASNIK d.o.o.

Duga cesta III. odvojak 12, 10412 Donja Lomnica
Tel. 01/621 88 72, Fax: 01/6234-058

e-mail: ekoloski.glasnik@zg.t-com.hr
ekoloski.glasnik@gmail.com

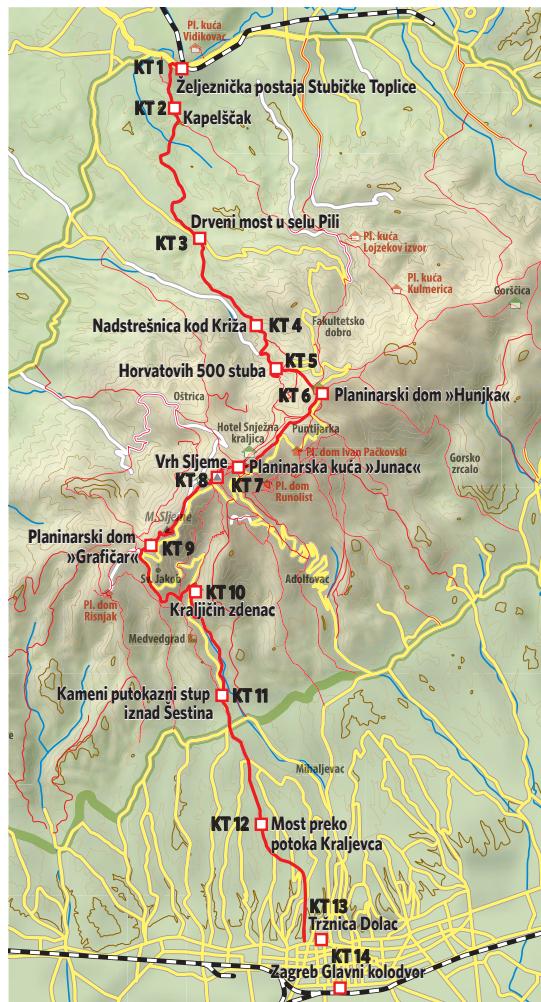
PLANINARSKI PUTOVI

Planinarska obilaznica »Beži, Jankec!«

Kao posljednju u nizu aktivnosti u povodu proslave 65. obljetnice svoga uspješnog djelovanja i 140. obljetnice organiziranog planinarstva u Hrvatskoj, HPD »Željezničar« iz Zagreba otvorio je na Medvednici novu planinarsku obilaznicu pomalo neobičnog naziva – »Beži, Jankec!«. Zamisao je bila da se napravi obilaznica čija bi trasa vodila središnjim dijelom planine u smjeru sjever – jug, poprečno u odnosu na smjer pružanja glavnoga grebena Medvednice. Nadahnuti stihovima pjesme »Lepe ti je Zagorje zelene« i Jankecovim putovanjem »cugom« iz Iz Hrvatskog zagorja u Zagreb, spojili smo zagrebački Glavni kolodvor sa željezničkom postajom u Stubičkim Toplicama. Stariji se planinari još sjećaju vlaka koji je prevozio izletnike, pa i planinare, na kupanje u popularne Stubake. Treća poveznica koju smo ugradili u obilaznicu jest brdska željezница koja je dvadesetih godina prošlog stoljeća vozila sjevernim padinama Medvednice i služila za izvlačenje trupaca u nizinu, što je nama »željezničarima« posebno zanimljivo. I napisljeku, s ponosom se prisjećamo brojnih zagorskih kumica koje su iz zagorskih sela naporno pješačile preko Medvednice noseći na glavi mlijecne i druge proizvode baš otpriklike trasom naše planinarske obilaznice te ih prodavale građanima Zagreba na popularnoj tržnici Dolcu.

Sve u svemu i više nego dovoljno motiva da krenemo u akciju. Tako smo se uputili stazom br. 12, tzv. Planinarskom stazom grada Zagreba, od Illice do Šestina i dalje do Kraljičina zdenca. Okrijepivši se, nastavili smo do planinarskog doma Grafičar, a zatim i do vrha Sljeme. Prijeđeni put zamislili smo kao južni dio trase svoje obilaznice. Njezin smo nastavak naumiли provesti grebenom Medvednice do Hunjke, a zatim do »500 Horvatovih stuba«. Neumoran rad velikoga planinarskog entuzijasta Vladimira Horvata (1891. – 1962.), naravno, nismo mogli zanemariti pa smo odlučili da i njegove stube budu dio nove obilaznice. Od podnožja stuba i odmorišta Srneca do Stubičkih Toplica vodi planinarski put br. 39, koji održava naše planinarsko društvo, pa smo, prirođeno, tu stazu odabrali za sjeverni dio obilaznice, koji počinje na željezničkoj postaji Stubičke Toplice.

»Beži, Jankec!« ima 14 kontrolnih točaka, trasa je duga oko 27 km, a na njoj se svladava više od 900

metara visinske razlike. Dnevnik obilaznice prikladnog je formata i tiskan je na kvalitetnom papiru. Na svim kontrolnim točkama, osim na posljednjoj, nalaze se žigovi obilaznice, većinom metalni, kako bi bili stalno dostupni obilaznicima.

Autori obilaznice su Damir Bajs i Bernard Margitić, a na uređenju i označavanju trase najviše su radili Zvonko Lovreković, Božo Pomper, Robert Smolec i Mladen Stanković. Dnevnik obilaznice dizajnirao je i uredio Alan Čaplar. Posebno se ponosimo znakom obilaznice, koji je osmislio Robert Smolec. Znak je poslužio i kao predložak za izradu žigova i značke koju svaki planinar dobije kad prijeđe cijelu trasu i to dokaže otiscima žigova i fotografijama, obveznima na dvjema kontrolnim točkama.

Dnevnik obilaznice može se nabaviti kod Damira Bajs, tajnika HPD-a »Željezničar«, svaki utorak navečer ili narudžbom na e-mail: damir.bajs@hzcargo.hr.

Damir Bajs

Skup speleologa Hrvatske 2015.

U Ogulinu je od 20. do 22. studenoga 2015. održan tradicionalni Skup speleologa Hrvatske, koji je okupio speleologe i istraživače krša iz Hrvatske i susjednih zemalja. Skupovi speleologa održavaju se redovito svake godine od prvoga takvog skupa 2000. u Ozlju, odnosno Dana speleologa Hrvatske 1999. na Vodicama. Ovogodišnji je Skup speleologa bio posvećen perspektivama razvoja grada Ogulina kao speleološkog središta Hrvatske.

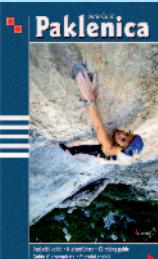
Organizatori Skupa bili su Zagrebački speleološki savez i SD »Đula-Medvedica« iz Ogulina. Glavni pokrovitelj bio je Grad Ogulin, a supokrovitelji Komisija za speleologiju HPS-a, Hrvatski speleološki savez, Zagrebački speleološki savez i Istarski speleološki savez, uz potporu Hrvatskih voda. Grad Ogulin pokazao je zanimanje i dao veliku potporu organizatorima te pružio primjereno dobrodošlicu hrvatskim i stranim speleolozima. Glavne aktivnosti Skupa bile su do pojedinosti isplanirane pa možemo reći da je organizacija Skupa bila na visokoj razini. Glavni dio programa – predavanja te prezentacije postera i filmova

– održan je u gradskoj sportskoj dvorani. U organizacijskom odboru Skupa bili su Neven Bočić, Stjepan Dubac, Tomislav Flajpan, Luka Havliček, Kristijan Hmura, Siniša Jembrih, Hrvoje Jerak, Dalibor Jirkal, Alen Kirin, Petra Kovač Konrad, Tihomir Kovačević, Tamara Mihoci, Dalibor Paar, Mateo Petrović, Gordan Polić, Marijan Sutlović, Tanja Šinko, Matea Talaja, Irena Tarnaj, Stipe Tutiš, Dalibor Vučić i Vedran Vučić.

Na Skupu je sudjelovalo čak 246 speleologa iz 29 hrvatskih speleoloških udruga te 18 udruga iz desetak zemalja. Održano je 28 predavanja, koja su bila tematski podijeljena u četiri bloka: Ogulin – speleološki centar Hrvatske – od ideje do realizacije, Speleološke ekspedicije i istraživanja, Speleološke organizacije i speleološka edukacija te Znanstvena istraživanja i stručne aktivnosti u špiljama. Prikazano je osam filmskih projekcija te retrospektiva filmova 5. Speleo Film Festivala održanog u Karlovcu. Prezentirano je 14 stručnih postera, a održan je i natječaj za najbolju speleofotografiju. Bile su postavljene čak dvije izložbe fotografija speleološke tematike – izložba samog Skupa te izložba Balkanskoga

PENJAČKI VODIČI • KARTE • POSTERI

Autor: Boris Čujic

Autor: Boris Čujic

PAKLENICA
Penjački vodič

168 Kn

288 stranica • Format: 12,5 x 21 cm

CROATIA
Penjački vodič

210 Kn

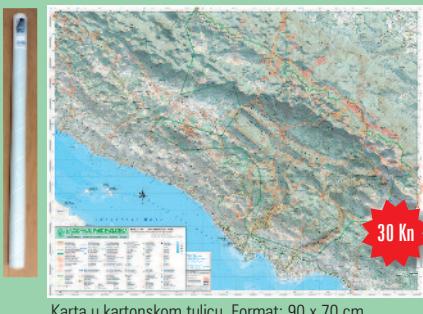
544 stranice • Format: 12,5 x 21 cm

NP PAKLENICA - Planinarska karta

Format: 90 x 70 cm

POSTER

Karta u kartonskom tuljcu. Format: 90 x 70 cm

POSTER

30 Kn

Divokozé POSTER

PAKLENICA Aniča kuk POSTER

25 Kn

Format: 68 x 48 cm POSTER u kartonskom tuljcu. Format: 68 x 48 cm

HR • 10000 ZAGREB • Bribirska 37
Tel./Fax: +385 (01) 3026-910

ŠALJEMO POUZEĆEM !

PRODAJNA MJESTA:
HPS, Iglu šport, Vrhunac, NP Paklenica

NACIONALNI PARK

PAKLENICA
Aniča kuk

najpoznatiji penjački smjerovi

hrvatske krševe

speleološkog saveza (u kojoj su bile prikazane i fotografije hrvatskih speleologa). Održan je i Okrugli stol o temi »Hrvatska speleologija – ka zajedničkom cilju, Speleološki katalogar«, te sastanak Komisije za speleologiju HPS-a.

U tjednu prije Skupa, 16. – 20. studenoga 2015., održan je 9. balkanski speleološki kamp u okviru Balkanske speleološke unije (BSU). Kamp je posjetilo četrdesetak speleologa iz osam zemalja: Bugarske, Rumunjske, Srbije, Turske, Njemačke, Poljske, Grčke i Hrvatske. Domaćini su bili SK »Željezničar«, DDISKE, SKOL i »Breganja«, SD »Karlovac«, SD »Đula-Medvedica« i SO »Velebit«, tako da se svaki dan o programu i gostima skrbio po jedan od njih. U petak, 20. studenoga, otvorena je izložba fotografija BSU-a i održana je skupština.

Tamara Mihoci

KALENDAR AKCIJA

6. 1. Pohod Zagorskim bregovitim putem

Zabok – Krapinske Toplice – pl. kuća Picelj – Zabok
PD Zagorske steze, Zabok

10. 1. 18. Novogodišnji pohod planinarskim putom VRA Bljesak

Planinarski put VRA Bljesak
PD Zmajevac, Novska

10. 1. Zimski uspon na Pliš

Klana – Pliš
PD Pliš, Klana

10. 1. 14. zimski planinarski pohod Sesvete – pl. dom na Lipi

Medvednica: pl. dom Lipa
HPD Lipa, Sesvete

12. 1. – 11. 3. Visokogorski tečaj HPD-a Mosor

Biokovo, Prenj, Čvrsnica
HPD Mosor, Split

17. 1. Dan HPD-a Malačka – Donja Kaštela, pohod od Labina do Malačke

Kozjak: prijevoj Malačka, pl. dom Malačka
HPD Malačka – Donja Kaštela, Kaštel Stari

17. 1. 22. zimski uspon na Viševicu

Ravno: pl. dom Vagabundina koliba – Viševica
PD Strilež, Crikvenica

24. 1. 18. Vincekov pohod

Gornje Međimurje, Međimurske gorice: Toplice sv.
Martin – Gradiščak – Kapelščak – Gornji Koncovčak –
Balog breg – Mursko Središće
PD Bundek, Mursko Središće

24. 1. Zimski pohod Vinica – Martinščak

Vinica: pl. dom Mladen Polović
HPD Vinica, Duga Resa

30. 1. 29. planinarska noć MIV-a

Varaždin: hotel Turist
HPD MIV, Varaždin

30. 1. Sunovratov planinarski foto festival

Glijatarski dom u Granicama
HPD Sunovrat, Varaždin

31. 1. Sunovratovo, dan HPD-a Sunovrat Varaždin

Papuk, Jankovac
HPD Sunovrat, Varaždin

6. 2. Tradicionalni bal planinara za Valentino

Kaštel Štafilić: hotelsko naselje Resnik
HPD Malačka – Donja Kaštela, Kaštel Stari

7. 2. 4. Zimba – planinarenje pod maskama i maskenbal

Baranja: Banska kosa, Batina
PD Zanatlija, Osijek

13. 2. Planinarska metlarska zabava

Čazma
HPD Garjevica, Čazma

20. 2. 17. zimski uspon na Bjelolasicu

Bjelolasica, Begovo Razdolje
HPD Bijele stijene, Mrkopalj

27. 2. Pohod tragom prvog izleta varaždinskih planinara

Presečno - Varaždinske Toplice
PD Ravna gora, Varaždin

Svaka avantura započinje u glavi.

U mislima ste već na snijegu?

Nova kolekcija Mammuta nije samo za naše super sportaše, nego također i za vas.

www.mammut.ch

MAMMUT®

Absolute alpine.